

**UCHWAŁA NR 33/2014
RADY MIEJSKIEJ W RADOMIU**

z dnia 22 grudnia 2014 r.

w sprawie przyjęcia i wdrożenia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2020”.

Na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 1, art. 19 ust. 1 pkt 1 oraz art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.) oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.), art. 92 ust. 2 ustawy o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.), Rada Miejska w Radomiu uchwała co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Radomia na lata 2014 – 2020, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie niniejszej Uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Radomia.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr 37/2010 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 30 grudnia 2010 r. w sprawie wdrożenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomia na lata 2011 – 2015.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady
Miejskiej

Wiesław Wędzonka

Załącznik do Uchwały

Nr ..... Rady Miejskiej w Radomiu

z dnia .....

**Strategia Rozwiązywania Problemów
Społecznych dla Gminy Miasta
Radomia
na lata 2014-2020**

RADOM 2014

Spis treści:

I.1 Uwarunkowania prawno - systemowe.....	6
I.2 Metodyka prac nad Strategią.....	9
III.1 Charakterystyka gminy.....	11
I.3 Podmioty gospodarcze.....	14
I.4 Poziom życia ludności.....	16
I.5 Charakterystyka rodzin.....	18
I.6 Zasoby mieszkaniowe.....	22
I.7 Prognoza demograficzna.....	25
I.8 Rynek pracy.....	26
I.9 Ochrona zdrowia.....	30
I.10 Edukacja i wychowanie.....	33
I.11 Sport i rekreacja.....	36
I.12 Organizacje pozarządowe.....	38
I.13 Kultura.....	40
I.14 Charakterystyka systemu pomocy społecznej.....	41
I.15 Bezpieczeństwo publiczne.....	45
I.16 Infrastruktura, transport i komunikacja.....	47
I.17 Ochrona środowiska.....	49
I.18 Bezrobocie.....	57
I.19 Niepełnosprawność.....	62
I.20 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	68
I.21 Szczególne uwarunkowania nasycenia problemami społecznymi.....	75
I.22 Cel główny.....	81
I.23 Cele szczegółowe.....	83
I.24 Szczegółowe wskaźniki.....	89
I.25 Termin okresowego przeglądu:.....	97
I.26 Zadania związane z przeglądem:.....	97

I.27 Zarządzanie ryzykiem:..... 98

I. Wstęp

Tworzenie infrastruktury ekonomii społecznej obejmuje szereg działań i dziedzin polityki społecznej. Dla rozwoju ekonomii społecznej ważne jest włączenie instrumentów i metod ekonomii społecznej do strategii regionalnych tak w kontekście rozwoju jak i spójności społecznej. Jednym z instrumentów tworzenia spójności społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które jednocześnie są jednym z ważniejszych dokumentów odnoszących się do polityki społecznej.

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 dla Gminy Miasta Radomia powstała przy merytorycznym wsparciu w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** - wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco-wspierających”, realizowanego w ramach Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej”, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

Aktualny system prowadzenia polityki społecznej postrzegany jest jako interwencyjny i przypisywane są mu cechy takie jak zachowawczość, pasywność, bierność, reaktywność i akcyjność. Brakuje koordynacji pionowej i poziomej w zakresie działań pomocowych. Lokalna polityka społeczna prowadzona w duchu aktywnej polityki społecznej może stanowić etap pośredni pomiędzy interwencyjną polityką społeczną, a polityką społeczną opartą na profilaktyce. Zmiana polegać może na gospodarowaniu zasobami (finansowymi i rzeczowymi) w taki sposób, aby umożliwić stopniowe zmniejszanie skali działań interwencyjnych na rzecz prowadzenia działań prewencyjnych. Zakłada się, że narzędzia wytworzone w ramach projektu KKZ, umożliwią taką zmianę i obrazują ekonomiczne skutki różnych sposobów prowadzenia lokalnej polityki społecznej (interwencyjnej, aktywnej, reintegracyjnej), interwencyjnej w określonej perspektywie czasowej, poprzez analizę kosztów zaniechania i potrzebę rozwoju inwestycji społecznych.

Dokument zawiera diagnozę sytuacji społecznej i prognozę zmian

problemów społecznych w perspektywie do 2020 roku. Diagnoza została określona na podstawie aktualnych problemów społecznych w odniesieniu do ich prognoz na najbliższe lata. Identyfikacja najważniejszych kwestii społecznych została skonstruowana na podstawie przedłożonych materiałów statystycznych i urzędowych, a także narzędzi analizy strategicznych, do których należy zaliczyć identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej.

Z diagnozy wynikają obszary problemowe, nad którymi winna skupić się miejska polityka społeczna. Wyznaczony cel główny i cele strategiczne w sposób praktyczny wyznaczają kierunki działań poszczególnych kwestii życia publicznego mieszkańców. Część planistyczna została ujęta w formie tabelarycznej, zawierającej cele, działania, wskaźniki, identyfikację barier i zagrożeń, czas ich realizacji oraz realizatorów poszczególnych działań. Takie ujęcie w projekcie powinno ułatwić korzystanie z dokumentu oraz poprawić przejrzystość kompetencji poszczególnych podmiotów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.

W części wdrożeniowej zaprezentowano zadania związane z monitoringiem, ewaluacją oraz realizacją zapisów strategii. Dokument strategiczny zakończono wnioskiem końcowym w którym zasygnalizowano, iż działania zmierzające do integracji społecznej zwiększają potencjał rozwoju oraz sprzyjają zwiększeniu aktywności społecznej.

II. Procedura tworzenia

I.1 Uwarunkowania prawno - systemowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 dla Gminy Miasta Radomia, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, które w ramach zadań własnych gminy przewidują „opracowanie i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Na treść Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 182 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 594 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (jt. Dz. U. 2013 roku, poz. 135 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (jt. Dz. U. z 2011 roku Nr 231, poz. 1375);
- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (jt. Dz. U. z 2012 roku, poz. 1356, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (jt. Dz. U. z 2012 roku, poz. 124 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (jt. Dz. U. z 2005 roku Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 674 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (jt. Dz. U. z 2011 roku Nr 43, poz. 225 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (jt. Dz. U. z 2006 roku Nr 94, poz. 651 z późn. zm.);

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (jt. Dz. U. z 2014 roku, poz. 1118);
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (jt. Dz. U. z 2014 roku, poz. 1115);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1650 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (jt. Dz. U. z 2012 roku, poz. 680 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1456 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (jt. Dz. U. z 2012 roku, poz. 1228 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (jt. Dz. U. z 2012 roku, poz. 788 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1440 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o dodatkach mieszkaniowych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 966 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1442 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (jt. Dz. U. z 2013 roku, poz. 885 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy, o zmianie Kodeksu Cywilnego (jt. Dz. U. z 2014 roku, poz. 150);
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 roku o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (jt. Dz. U. z 2006 roku Nr 251, poz. 1844 z późn. zm.);
- ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jt. Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (jt. Dz. U. z 2004 roku Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.);

- uchwała Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014 – 2020 (jt. M. P. z 2013 roku, poz. 1024).

Programy Gminy Miasta Radom:

- 1) Program Gminnego Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną w Radomiu na lata 2011-2015;
- 2) Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2012 – 2014;
- 3) Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Miasta Radomia na lata 2011 – 2015;
- 4) Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2013 – 2016;
- 5) Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2014;
- 6) Program Współpracy Gminy Miasta Radomia z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2014;
- 7) Samorządowy Program na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Miasta Radomia na lata 2014-2020;
- 8) Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miasta Radomia w latach 2010 – 2014;
- 9) Program oddziaływań korekcyjno - edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie Gminy Miasta Radom 2013 – 2015;
- 10) Lokalny Program Ośtonowy w zakresie dożywiania „Pomoc Gminy Miasta Radomia w zakresie dożywiania na lata 2014 – 2020”;

Określone priorytetowe kierunki i działania realizowane w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Radomia na lata 2014-2020 są kompatybilne z głównymi założeniami dokumentów obowiązujących na terenie Unii Europejskiej i Polski.

Poziom europejski :

- Strategia Lizbońska;
- Europejska Strategia Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu;

- Europejska Strategia Zatrudnienia.

Poziom krajowy:

- Strategia Polityki Społecznej,
- Strategia Państwa Dla Młodzieży,
- Strategia Rozwoju Kraju,
- Strategia Rozwoju Edukacji,
- Strategia Rozwoju Ochrony Zdrowia,
- Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego,
- Narodowa Strategia Spójności,
- Narodowy Plan Działań na Rzecz Dzieci „Polska dla Dzieci”,
- Narodowy Program Zdrowia,
- Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Krajowa Strategia Zatrudnienia,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program Wspierający Powrót Osób Bezdomnych do Społeczności.

I.2 Metodyka prac nad Strategią

Prace nad aktualizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych prowadzono z wykorzystaniem najlepszych praktyk partycypacji społecznej. Uczestnikami tego postępowania byli zatem m.in. przedstawiciele administracji publicznej, organizacji społecznych oraz bezpośredni beneficjenci. Zarówno ich wiedza, doświadczenie, jak i znajomość środowiska lokalnego pozwoliły na trafne określenie problemów, potrzeb i kierunków działań w zakresie problematyki społecznej. Zaangażowanie reprezentantów społeczności w proces prac nad Strategią stworzył szansę wypracowania różnorodnych i realnych rozwiązań w odpowiedzi na zaistniałe problemy społeczne. Tym samym stał się ważnym elementem budowania integracji społecznej oraz mechanizmów wspólnego decydowania i działania.

Punktem wyjścia do prac nad dokumentem było powołanie przez Prezydenta Miasta Radomia Zarządzeniem nr 4518/2013 **Zespołu ds. aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radomia na lata 2011 - 2015**. Zespół miał charakter interdyscyplinarny, bo składał się z przedstawicieli następujących obszarów: pomoc społeczna, ochrona zdrowia, oświata, rynek pracy, policja, kultura, sektor pozarządowy. Zespół uczestniczył w opracowaniu projektu podczas serii spotkań roboczych i bieżących konsultacji drogą elektroniczną.

Równoległym działaniem było gromadzenie danych do diagnozy problemów społecznych. Oprócz wykorzystania dostępnych zasobów (własnych i wtórnych), w celu uwzględnienia głosu społeczności lokalnej **przeprowadzono badanie ankietowe dotyczące postrzegania problemów społecznych przez mieszkańców Radomia**.

Ostatnim elementem partycypacji społecznej było **przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu Strategii**. Opracowano raport z konsultacji i wykorzystano go do przygotowania ostatecznej wersji Strategii. Podjęcie wszystkich wymienionych wyżej działań gwarantuje, że zaktualizowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Radomia jest dokumentem uspołecznionym.

III. Społeczno-gospodarcze uwarunkowania strategii

III.1 Charakterystyka gminy

Radom - miasto na prawach powiatu w centralno-wschodniej [Polsce](#), w [województwie mazowieckim](#), położone nad rzeką [Mleczną](#). Radom jest jednym z większych miast na Mazowszu i największym ośrodkiem administracyjnym leżącym w widłach Wisły i Pilicy. Na uwagę zasługuje również fakt, że Radom stanowi czternaste co do wielkości miasto w Polsce.

Zarówno pod względem powierzchni wynoszącej **112 km²**, jak i liczby ludności równej **220 062¹** zajmuje drugie, po Warszawie, miejsce w województwie mazowieckim. Gęstość zaludnienia wynosi 1 965 os/km². Uchwałą Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 28 maja 2012 r. został wprowadzony podział Radomia na 56 obszarów systemu informacji miejskiej.

W strukturze ludności według płci zdecydowanie przeważają kobiety stanowiące 52,4% ludności. Oznacza to, że na **100 mężczyzn** przypada **110 kobiet**. Liczba kobiet przypadających na jednego mężczyznę na terenie miasta Radomia w latach 2010-2012 nie ulegała zmianom.

Tabela 1: Liczba ludności m. Radom.

Lata	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn	Ludność na 1 km ²
2010	221 658	105 512	116 146	110	1 983
2011	220 602	104 985	115 617	110	1973
2012	220 062	104 699	115 363	110	1 965

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych-
<http://www.stat.gov.pl/>

Liczba ludności Radomia nieznacznie, ale systematycznie maleje. Takie założenie zostało również uwzględnione w całym okresie prognozowania Strategii Rozwoju Miasta Radomia na lata 2014-2020. Spadek liczby ludności spowodowany jest w dużej mierze wysokim ujemnym saldem migracji, którego szczegóły przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2: Migracja mieszkańców m. Radomia.

Lata	Saldo migracji na 1000 ludności	Nominalne saldo migracji gminnych wewnętrznych

¹ Największe miasta pod względem liczby ludności - GUS wg. stanu na dzień 31 grudnia 2012r.

2010	-4,55	-1029
2011	-4,37	-989
2012	-4,13	-851

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Bank Danych Lokalnych

Oznacza to, że nominalnie każdego roku z miasta wyjeżdża średnio 900 osób. Często są to osoby młode, które decydują się na zdobywanie wykształcenia bądź poszukiwanie pracy w innych, większych ośrodkach. Szczególnie odczuwalne jest tu oddziaływanie Warszawy.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, mierzony stosunkiem liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym dla Radomia wynosi 53,5%, dla Warszawy 52,8%, zaś dla Polski wskaźnik ten wynosi 55,7%. Im wskaźnik ten jest wyższy, tym bardziej optymistyczne są prognozy dla rozwoju społeczno-gospodarczego danego obszaru.

Tabela 3: Struktura wiekowa mieszkańców Radomia w latach 2010-2012

Lata	2010		2011		2012	
<i>Wiek przedprodukcyjny</i>	40 192		39 251		38 863	
<i>Wiek produkcyjny</i>	<i>Mężczyźni: 18-64</i>	<i>Kobiety: 18-59</i>	<i>Mężczyźni: 18-64</i>	<i>Kobiety: 18-59</i>	<i>Mężczyźni: 18-64</i>	<i>Kobiety: 18-59</i>
	73 560	69 531	73 145	68 569	72 823	68 034
<i>Wiek poprodukcyjny</i>	<i>Mężczyźni: 65 lat i więcej</i>	<i>Kobiety: 60 lat i więcej</i>	<i>Mężczyźni: 65 lat i więcej</i>	<i>Kobiety: 60 lat i więcej</i>	<i>Mężczyźni: 65 lat i więcej</i>	<i>Kobiety: 60 lat i więcej</i>
	11 250	27 125	11 585	28 052	11 789	28 544

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych.

Z powyższej analizy wynika, że na skutek zmian społecznych w Radomiu spadła (i wciąż spada) liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Wskazuje to na występujący w całej Europie proces „starzenia się społeczeństwa”. Dla przyszłego intensywnego rozwoju Radomia duże znaczenie będzie miał proces zmian sytuacji demograficznych.

Tabela 4: Procentowy rozkład struktury wiekowej mieszkańców Radomia w latach 2010-2012

Wiek	2010	2011	2012
przedprodukcyjny	18,1%	17,7%	17,5%
produkcyjny	64,6%	64,2%	63,8%
poprodukcyjny	17,3%	18%	18,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jak widać najszybciej ubywa ludzi młodych w wieku produkcyjnym – spadek o 0,8% w ciągu analizowanych trzech lat. Jednocześnie procent ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 1,4%. Warto przyjrzeć się także tendencjom występującym w naturalnym ruchu ludności.

Tabela 5: Liczba urodzeń, małżeństw i zgonów w latach 2010-2012.

LATA	Urodzenia	Małżeństwa	Zgony
2010	4 241	1 483	3 272
2011	3 850	1 297	3 133
2012	3 850	1 271	3 322

Źródło: Dane z USC w Radomiu.

Obecnie współczynnik dzietności kobiet na terenie miasta Radomia wynosi 1,26, więc jest on poniżej wartości zapewniającej prostą zastępowalność pokoleń. Jak widać w ostatnich latach zmniejszyła się liczba urodzeń i liczba zawieranych małżeństw przy jednoczesnym wzroście liczby zgonów.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych i polityka władz miasta powinna wychodzić naprzeciw zdiagnozowanej niekorzystnej sytuacji demograficznej. Po analizie danych demograficznych dla miasta Radomia niepokój budzi przede wszystkim: duże ujemne saldo migracji oraz spadek dzietności kobiet prowadzące w konsekwencji do zachwiania proporcji ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do osób w wieku poprodukcyjnym. Przeciwdziałanie takiemu trendowi należy oprzeć przede wszystkim na zwiększaniu ogólnie pojętej atrakcyjności osiedleńczej miasta. W praktyce oznacza to między innymi wdrażanie programów pomocy rodzinie, zwiększanie dostępu do żłobków i przedszkoli, podnoszenie standardów opieki zdrowotnej, a także inne działania oparte na dobrych praktykach z zakresu polityki prorodzinnej.

I.3 Podmioty gospodarcze

Radom to miasto z bogatą tradycją przemysłową. Przyjęty kierunek budowania wizerunku miasta w oparciu o aspekty gospodarcze uwzględniono w Strategii Rozwoju Miasta na lata 2014-2020. Z hasłem „Radom. Siła w precyzji!” identyfikuje się na różnych poziomach aż 62% przedsiębiorców. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości stanowi w chwili obecnej motor napędowy rozwoju wielu państw na świecie.

Podmioty gospodarcze zlokalizowane na terenie miasta Radomia stanowią 4% wszystkich podmiotów w województwie mazowieckim. Zdecydowaną większość stanowią podmioty prywatne, tj. 98% w tym, aż 82% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Najwięcej podmiotów gospodarczych skupionych jest w sekcji handlu i napraw- aż 41% ogółu podmiotów gospodarczych. Licznie reprezentowana jest także sekcja obsługi nieruchomości i usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (blisko 13%) oraz sekcja przetwórstwa przemysłowego (12%).

Najważniejszymi generatorami z tytułu realizowania funkcji usługowych są centra handlowe: Galeria Słoneczna, M1, E.Leclerc, Echo i Selgros. Do najbardziej dynamicznie rozwijającego się dotychczas w Radomiu rodzaju usług komercyjnych należy zaliczyć handel. Tworzą go sieć drobnych sklepów, supermarkety, hipermarkety, markety budowlane, targowiska oraz punkty sprzedaży paliw. Największe skupisko małych sklepów znajduje się w śródmieściu. Na jego obszarze funkcjonują także dawne domy towarowe, które wynajmują powierzchnie sklepowe z przeznaczeniem przede wszystkim na drobny handel i w mniejszym stopniu na usługi. Na wolnych przestrzeniach obok osiedli mieszkaniowych wybudowano supermarkety, hipermarkety oraz centra handlowe. Największy obiekt wielofunkcyjny to Centrum Słoneczne zlokalizowane w centrum miasta i składające się z galerii handlowej, aquaparku, amfiteatru, multikina i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych. Obszary poprzemysłowe w śródmieściu miasta zostały zaadaptowane na nowe funkcje (w tym handlowo – usługowo -produkcyjne). Wiele firm usługowo-handlowych buduje swoje nowe duże salony sprzedaży wzdłuż tras wylotowych, głównie przy drodze krajowej nr 7, tworząc pasma usług komercyjnych. Na obszarze miasta funkcjonują stałe i czasowe targowiska.

Tabela 6: Podmioty gospodarki wpisane do rejestru REGON (stan w dniu 31.XII.2012r.)

Sektor / Sekcja	2010	2011	2012
Ogółem:	25 371	24 263	24 571
sektor publiczny	385	386	390
sektor prywatny	24 986	23 877	24 181
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	277	257	227
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	14	14	16
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	2 837	2 701	2 683
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	17	23	23
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	60	66	69
Sekcja F – Budownictwo	2 425	2 354	2 371
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	9 336	8 616	8 551
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	1 759	1 636	1 685
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	576	566	572
Sekcja J - Informacja i komunikacja	505	512	519
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	965	922	916
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	707	735	771
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	1 985	1 934	2 008
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	461	447	469
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	38	40	41
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i	1.285	1.271	1.305

świadczące usługi na własne potrzeby			

Źródło: Dane pochodzą z oficjalnych statystyk Głównego Urzędu Statystycznego, które są opublikowane na oficjalnych stronach internetowych instytucji.

Dodatkową miarą poziomu przedsiębiorczości w Radomiu jest liczba prywatnych podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców, która w roku 2012 roku wyniosła 105,64. Jednocześnie udział tych podmiotów w ogóle zarejestrowanych w systemie REGON wyniósł 97,83% podmiotów zarejestrowanych (dane z Banku Danych Lokalnych). Wskaźniki te mogą świadczyć o oddolnym potencjale miasta, o potencjale społeczności lokalnej, która wykazuje się relatywnie wysokim stopniem przedsiębiorczości.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Wysoki poziom lokalnej przedsiębiorczości w Radomiu to bardzo istotny i korzystny fakt, który należy uwzględnić w dalszym rozwoju miasta. Z punktu widzenia założeń strategicznych Miasta opartych na realizacji celów gospodarczych, kluczowe znaczenie ma więc dobór działań w sektorze przedsiębiorczości. Jednocześnie może się to przyczynić do redukcji największego społecznego problemu, jakim jest bez wątpienia bezrobocie. Radom deklaruje gotowość wsparcia inwestycji poprzez udogodnienia dla przedsiębiorstw chcących inwestować w naszym regionie. Plany rozwojowe miasta ściśle wiążą się z funkcjonującą na terenie Radomia specjalną strefą ekonomiczną i terenami przygotowanymi przez gminę na cele inwestycyjne. Specjalne Strefy Ekonomiczne przyciągają przedsiębiorców poprzez stosowane procedury i ulgi podatkowe. Tereny włączone do Podstrefy Radom Tarnobrzeskiej Strefy Ekonomicznej cieszą się dużym zainteresowaniem inwestorów. Wychodząc naprzeciw potrzebom inwestycyjnym radomska podstrefa Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej została powiększona o 32,5 hektara i obecnie wynosi 184,1 hektara.

I.4 Poziom życia ludności

Zagadnienie poziomu życia ludności staje się obecnie jednym z kluczowych pojęć w polityce oraz strategiach rozwoju społecznego. Stanowi jedną ze składowych terminu „jakość życia”, który odgrywa ważną rolę w mierzeniu postępu społecznego. Współczesna Statystyka Publiczna podejmuje próby ukazania warunków życia ludności w ujęciu nieco szerszym, na które składają się nie tylko tradycyjne wskaźniki determinujące zagadnienie tj.: przychód czy wydatki gospodarstw domowych. Źródła utrzymania osoby są to

źródła, z których pochodzą środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb uzyskiwane w ciągu całego roku.

Wyróżnia się następujące grupy źródeł utrzymania²:

- dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej, niezależnie od charakteru zatrudnienia,
- niezarobkowe źródło dochodów,
- inne dochody pochodzące z własności, najmu,
- pozostawanie na utrzymaniu innych osób posiadających własne źródło dochodów.

W 2010 roku w Radomiu przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto kształtowało się na poziomie 3 136,45 zł (w woj. mazowieckim wynosiło 4 279,55 zł). Wynagrodzenie w Radomiu w 2010 r. w odniesieniu do przeciętnego wynagrodzenia na Mazowszu było niższe o 26,7%. Na przestrzeni analizowanego okresu zatrudnieni w sektorze publicznym otrzymywali wyższe wynagrodzenie, niż w sektorze prywatnym. W 2010 r. różnica ta wynosiła aż 31,1%. Najniższe płace w Radomiu otrzymywały osoby zatrudnione w sekcji przetwórstwa przemysłowego³.

W roku 2011 średnie wynagrodzenie brutto w Radomiu kształtowało się na poziomie 3 258,68 zł (Polska: 3 587 zł brutto, woj. mazowieckie: 4 504,66 zł brutto). Natomiast w 2012 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw w ujęciu rocznym wzrosły mniej niż w 2011 roku. Największy wzrost wynagrodzeń notowano w sekcjach: administrowanie i działalność wspierająca, obsługa rynku nieruchomości oraz wytwarzanie i zaopatrywanie w energię. W skali województwa można stwierdzić, że przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw kształtowało się na poziomie 4 753,83 zł i było o 1,3% wyższe niż przed rokiem. W sektorze publicznym przeciętne wynagrodzenie wyniosło 4 797,09 zł (o 6,0% więcej niż przed rokiem), a w sektorze prywatnym – 4 742,64 zł (o 0,1% więcej)⁴.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

O poziomie życia mieszkańców Radomia najczęściej mówi porównanie do danych wojewódzkich. Miasto jako drugi największy ośrodek miejski w województwie powinno charakteryzować się wyższym przeciętnym wynagrodzeniem brutto wyższym od średniej wojewódzkiej. Tak jednak nie jest.

² Zgodnie z metodologią GUS, źródło: <http://www.stat.gov.pl>.

³ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego w 2010 r, Urząd Statystyczny w Warszawie

⁴ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa mazowieckiego w 2012 r, Urząd Statystyczny w Warszawie

Sytuację poprawia trochę fakt, że koszt zapewnienia podstawowych potrzeb dotyczących jakości życia koresponduje z cenami dóbr i usług na lokalnym rynku gospodarczym. Poza analizą średnich wartości wynagrodzeń należy podkreślić występowanie silnego rozwarstwienia społeczności miasta pod względem poziomu dochodów - jest dużo ludzi bogatych i dużo ludzi biednych. Niekorzystna sytuacja na radomskim rynku pracy, pauperyzacja mieszkańców i w konsekwencji nasilone występowanie powiązanych problemów społecznych powoduje, że w Radomiu coraz większa ilość osób nie radzi sobie samodzielnie z zaspakajaniem podstawowych potrzeb bytowych oraz rozwiązywaniem codziennych problemów. Równolegle od kilku lat można obserwować zjawisko migracji (krajowej i zagranicznej) mieszkańców za pracą, by otrzymywać wynagrodzenie, które pozwoli zapewnić godny poziom życia. Rzutuje to na postępujący proces dezintegracji rodzin. Praca powinna być sprawiedliwie opłacana, a wynagrodzenie spełniać kryterium płacy godziwej. Szczególnie niepokojącym jest fakt, że płaca minimalna nie pozwala na godne życie.

1.5 Charakterystyka rodzin

Rodzina jest podstawowym i najlepszym środowiskiem rozwoju każdego człowieka, miejscem kształtowania postaw i przygotowywania do pełnienia ról społecznych. Harmonijny i wszechstronny rozwój młodego pokolenia w dużej mierze zależy od kondycji i zasobów tej podstawowej komórki społecznej. Współczesne rodziny podlegają różnym wpływom, takim jak zmiany gospodarcze, kulturowe, społeczne. Część z nich boryka się z problemami, które czasowo lub na stałe osłabiają funkcje rodziny. Rodzina jest niewątpliwie kolebką społeczeństwa obywatelskiego i wymaga podejmowania kompleksowych działań mających na celu jej wspomaganie i ochronę, szczególnie w sytuacjach niewydolności ekonomicznej i społecznej.

Struktura rodziny: Spośród osób wchodzących w skład gospodarstwa domowego wyodrębnia się rodziny. Rodzina (biologiczna) w spisie definiowana jest jako dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, wspólnie żyjący partnerzy (kohabitanci) – osoby płci przeciwnej lub jako rodzic i dziecko. Wyróżnia się następujące typy rodzin (metodologię podziału przyjęto z GUS):

- małżeństwo bez dzieci
- małżeństwo z dziećmi
- partnerzy bez dzieci
- partnerzy z dziećmi

- samotna matka z dziećmi
- samotny ojciec z dziećmi.

Rodzina pełna jest to rodzina z obojgiem rodziców (naturalnych lub innych) z dziećmi, natomiast rodzina niepełna jest to rodzina z jednym tylko rodzicem i dziećmi, tzn. samotna matka z dziećmi lub samotny ojciec z dziećmi. Rodzina zrekonstruowana to rodzina składająca się z małżeństwa lub związku partnerskiego z jednym lub większą liczbą dzieci, z których, co najmniej jedno nie jest wspólnym dzieckiem małżonków (partnerów), tzn. jest naturalnym lub adoptowanym dzieckiem tylko jednego z nich. Rodzina rozszerzona jest to rodzina biologiczna z osobą (lub z większą liczbą osób) spokrewnioną (w linii prostej lub bocznej) przynajmniej z jednym członkiem rodziny biologicznej, np. małżeństwo i brat żony; mąż, żona, dzieci i ojciec żony; dziadkowie z wnuczką.

Tabela 7: Rodziny objęte pomocą MOPS w Radomiu

Wyszczególnienie	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia (pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania, tj. świadczenia udzielane w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji, pomoc udzielana bez konieczności przeprowadzenia wywiadu środowiskowego – praca socjalna, skierowania do CIS, KIS, prac społecznie - użytecznych)	9 209	9 124	8 763
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne	9 092	8 512	8 126
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie niepieniężne	2 996	3 700	3 268
Liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy	9 801	9 338	9 067

Źródło: Ocena zasobów z pomocy społecznej za rok 2012 dla Gminy M. Radomia

Z danych statystycznych radomskiego MOPS – u wynika, że z pomocy społecznej korzystało 1190 rodzin niepełnych, w tym 649 rodzin z 1 dzieckiem,

360 rodzin z dwójką dzieci, 130 rodzin z trójką dzieci oraz 51 rodzin powyżej

Powody udzielania pomocy i wsparcia rodzinom z uwagi na:	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012
Ubóstwo	7 388	7 049	7 166
Bezrobocie	6 526	6 215	6 308
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1 358	1 267	1 284
potrzeba ochrony macierzyństwa	683	615	662
Alkoholizm	555	543	526
Wielodzietność	159	145	147
przemoc w rodzinie	15	21	19

trójki dzieci. Jak wynika z danych ilość rodzin korzystających z pomocy społecznej nie jest stała. Należy zauważyć, że w 2012 roku zmniejsza się liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej. Skala tych rodzin korzystających z pomocy społecznej nie zmienia się znacząco, ponieważ rodziny nie posiadające własnego źródła dochodu bądź o niższych zasobach będą funkcjonować w systemie pomocy społecznej. Zawsze znajdą się osoby i rodziny potrzebujące pomocy w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych. Pomoc projektowana dla poszczególnych środowisk powinna być poprzedzona rzetelną diagnozą potrzeb. Umożliwia to dobranie odpowiednich form pomocy dla danej rodziny, a w konsekwencji podniesienie skuteczności świadczonych usług.

Wielopłaszczyznowe podejście w określeniu potrzeb powinno w rezultacie zaowocować usamodzielnieniem się środowiska od konieczności pomocy z zewnątrz. Aby to osiągnąć należy szczególny nacisk położyć na wdrożenie działań aktywizująco-wspierających zarówno jednostkę jak i jej środowisko.

Tabela 8: Powody korzystania z pomocy społecznej

Źródło: Ocena zasobów z pomocy społecznej za rok 2012 – Gminy M. Radom

Wyjaśnić należy, że w danej rodzinie może występować kilka zdefiniowanych problemów. Na podstawie powyższych danych należy zauważyć, że istotnym problemem, z jakim zmagają się rodziny i polityka władz miasta jest ubóstwo i bezrobocie. Jest to problem zarówno społeczny jak również gospodarczy. Bezrobocie jest silnie skorelowane z występowaniem innych problemów społecznych, a jego zmniejszenie powodować będzie m.in. zmniejszenie wydatków miasta na pomoc społeczną.

W 2012 roku w ramach zadań własnych powiatu świadczeniami objęto **385** osób z **247** rodzin oraz zatrudniono sześciu koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Na świadczenia dla rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, usamodzielniających się wychowanków z rodzinnej pieczy zastępczej oraz wynagrodzenia dla koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wydatkowano kwotę **3.476.626,76 zł**. W 2012 roku funkcjonowało **168** form rodzinnej pieczy zastępczej tj.:

- **100** rodzin zastępczych spokrewnionych, w których przebywało **141** dzieci;
- **56** rodzin zastępczych niezawodowych, w których przebywało **78** dzieci;
- **2** rodzinne domy dziecka, w których przebywało **10** dzieci;
- **10** zawodowych rodzin zastępczych:
- **7** pełniących funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało **52** dzieci;
- **1** specjalistyczna dla dzieci chorych, w których przebywało **3** dzieci;
- **2** wielodzietne niespokrewnione z dzieckiem, w których przebywało **9** dzieci; rodziny te funkcjonowały do 31 marca 2012 roku w związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Z myślą o wsparciu w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży wychowujących się w rodzinach wielodzietnych na terenie Gminy Miasta Radomia przyjęto Program „Karta Rodzina Plus”. Program adresowany jest do rodzin z minimum trojgiem dzieci zamieszkałych w Radomiu. Celem programu jest promowanie modelu rodziny wielodzietnej i kształtowanie jej pozytywnego wizerunku, wzmocnienie i wspieranie kondycji finansowej rodzin wielodzietnych, zwiększenie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży, zwiększenie dostępności do dóbr kultury i sportu. „Karta Rodzina Plus” uprawniać będzie rodziny wielodzietne do korzystania z ulg oferowanych przez jednostki organizacyjne Gminy Miasta Radomia oraz podmioty komercyjne i inne instytucje publiczne realizujące Program „Karta Rodzina Plus”.

Na wsparcie MOPS w dalszym ciągu mogły liczyć rodziny zastępcze wymagające różnorodnych form wsparcia i pomocy. Praca z rodziną, szczególnie z rodziną przejawiającą trudności wychowawcze, również z rodziną wykluczoną społecznie, bądź zagrożoną wykluczeniem należy do priorytetowych zadań Ośrodka. W kręgu oddziaływań aktywnej polityki są rodziny wieloproblemowe, niewydolne wychowawczo, przejawiające trudności i problemy opiekuńczo – wychowawcze o różnym stopniu nasilenia. Ze wsparcia Ośrodka korzystają rodziny poprzez różnego rodzaju działania np. interwencyjne, a także w formie wielowymiarowej zintensyfikowanej pracy socjalnej.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Istotnym problemem społecznym, z jakim borykają się rodziny z dziećmi są niskie dochody, które w konsekwencji poważnie obniżają poziom życia całej rodziny. Celem prowadzonych oddziaływań wobec rodzin bezradnych powinna być pomoc skierowana na realizację podstawowych czynności związanych z funkcjonowaniem rodziny, takich jak: zabezpieczenie potrzeb i interesów dziecka, poprawa relacji rodzinnych, kontakty i załatwianie spraw w urzędach, placówkach służby zdrowia, edukacji, planowanie i dokonywanie wydatków, edukacja w zakresie zachowania higieny, organizowania dnia codziennego, pomoc we wdrażaniu do codziennych obowiązków wszystkich członków rodziny.

W przypadku radomskich rodzin jednym z głównych problemów jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (14% środowisk), która dotyczy w szczególności rodzin wielodzietnych. Rodziny te nie potrafią radzić sobie z problemami dnia codziennego najczęściej w związku z trudnościami finansowymi i brakiem możliwości zmiany sytuacji. W rezultacie pojawia się ryzyko jej marginalizacji i wykluczenia. W trosce o harmonijny rozwój dzieci i młodzieży podejmowane powinny być działania pomocowe w formach aktywizująco-wspierających kompensujące braki w zakresie egzystencjalnym, edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym oraz społecznym. Działania te będą wykorzystywały również potencjał organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie Radomia.

I.6 Zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe w Radomiu w 2010 r. obejmowały 79,9 tys. mieszkań. Na uwagę zasługuje fakt, że przyrostowi liczby mieszkań towarzyszył

ubytek liczby ludności Radomia w okresie 2010-2012 (o 2,9%). Sytuacja ta wpłynęła na wzrost liczby mieszkań – w 2010 roku wynosiła ona 360 mieszkań na 1000 ludności. Jest to jednak wartość mniejsza od średniej dla całego województwa mazowieckiego wynoszącej 390 mieszkań. W 2010 roku przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Radomiu wynosiła 59,2 m² i w ciągu kolejnych dwóch lat wzrosła o prawie 2m².

Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych określa wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 zawartych w tym czasie małżeństw. W 2012 roku oddano do użytku 462 mieszkania w tym: 48,7% przeznaczono na sprzedaż lub wynajem, 51,3% przeznaczono na użytkowanie indywidualne.

Według GUS⁵ na 1000 ludności oddano do użytku 2,1 mieszkań, natomiast średnia powierzchnia oddanego do użytkowania mieszkania w Radomiu na 1 mieszkańca wynosi 104,5 m². Przeciętna liczba osób przypadających w Radomiu na jedno mieszkanie jest bardzo zbliżona do średniej krajowej – 2,96 i wynosi 2,94. W 97,8% mieszkania te wyposażone są w wodociąg, a w 90,8% w kanalizację. Mieszkania komunalne, należące do miasta stanowią około 10,8% ogółu zasobów mieszkaniowych.

Ceny mieszkań w Radomiu należą do jednych z najniższych w regionie, kształtują się na średnim poziomie 2,3-2,6 tys. zł za metr kwadratowy.⁶ Liczba wniosków złożonych na mieszkania socjalne w 2012 roku wynosiła 410.⁷

Tabela 9: Mieszkania socjalne oraz sposób ich pozyskiwania – stan w dniu 31.XII. 2012r.

Wyszczególnienie	Mieszkania	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²
Ogółem:	1 190	35 482
w tym niezamieszkane	65	1 713
mieszkania, które utraciły status mieszkania socjalnego	13	177
pozyskane poprzez budowę	0	0
pozyskane poprzez adaptację	0	0
pozyskane poprzez zakup	0	0
pozyskane poprzez przekształcenie	40	1204

Źródło: Sprawozdanie UM w Radomiu - Gospodarka mieszkaniowa i komunalna za rok 2012 GUS.

⁵ Statystyczny obraz Radomia 2013 rok

⁶ <http://radom.nieruchomosci-online.pl/mieszkania,sprzedaz/>

⁷ Ocena zasobów z pomocy społecznej za rok 2012 - Powiat M. Radom

W 2012 roku Dział Obsługi Mieszkańców MOPS przyjął łącznie **9.192** wniosków w sprawie dodatków mieszkaniowych. Ogólna kwota wypłaconych w tym okresie dodatków mieszkaniowych wyniosła **10.545.000** zł, z czego użytkownikom lokali:

- gminnych wypłacono 12.754 dodatki mieszkaniowe na kwotę 2.389.302 zł
- towarzystwa budownictwa społecznego wypłacono 1.531 dodatków na kwotę 435.207 zł
- spółdzielczych wypłacono 20.406 dodatków na kwotę 4.188.827 zł
- wspólnot mieszkaniowych wypłacono 7.652 dodatki na kwotę 1.426.975 zł
- prywatnych wypłacono 8.162 dodatki na kwotę 2.060.636 zł

Przeciętna kwota wypłacanych dodatków mieszkaniowych kształtowała się na poziomie 206,70 zł i wynosiła dla użytkowników mieszkań:

- gminnych -187 zł
- towarzystw budownictwa społecznego – 284 zł
- spółdzielczych – 205 zł
- wspólnot mieszkaniowych -186 zł
- prywatnych 252 zł

Procentowy udział dodatków mieszkaniowych wypłacanych użytkownikom lokali w 2012 roku kształtował się na poziomie:

- mieszkania gminne -22,70 %
- mieszkania towarzystwa budownictwa społecznego – 4,10 %,
- mieszkania spółdzielcze – 39,70 %
- wspólnoty mieszkaniowe – 13,40 %
- mieszkania prywatne – 19,60 %,

W 2012 roku z dodatków mieszkaniowych skorzystało ogółem 5.404 gospodarstwa domowe. Koszty obsługi tego zadania obciążają Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. W sprawie dodatków mieszkaniowych w 2012 roku wydano łącznie 8.665 decyzji, w tym: 8.322 decyzje pozytywne i 343 decyzje negatywne⁸.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

---

⁸ Sprawozdanie MOPS za 2012 rok

Zasoby mieszkaniowe Miasta Radomia charakteryzują się niskim standardem, znacznym zdekapitalizowaniem, słabym wyposażeniem i stosunkowo małą średnią powierzchnią mieszkań, na przykład w porównaniu do średniej krajowej. Na istniejący stan zasobów mieszkaniowych wpływają uwarunkowania historyczne, wieloletnie zaniedbania remontowe, niski poziom nowego budownictwa, niski standard mieszkaniowy w regionie, ograniczenia ekonomiczne – współczesne koszty remontów i utrzymania zasobów, nowego budownictwa wykraczają poza możliwości finansowe właścicieli i dysponentów zasobów. Polityka władz lokalnych ukierunkowana jest na utrzymywanie niskich czynszów w skali proporcjonalnej do zdolności ekonomicznej najemców. Sytuacja społeczna i ekonomiczna użytkownika mieszkań, zarówno właściciele, jak i najemcy, a także użytkownicy na zasadach spółdzielczego prawa do lokalu mają do dyspozycji niewielkie dochody, które nie pozwalają na dokonywanie inwestycji podnoszących poziom zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.

I.7 Prognoza demograficzna

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Radomia jest dokumentem, w którym planuje się aktywizacyjno-wspierające rozwiązywanie problemów mieszkańców miasta na okres najbliższych kilku lat. Właściwym jest, aby w związku z tym, oprócz danych odnoszących się do teraźniejszej sytuacji jednostki, przedstawić także prognozy demograficzne. Przedstawione dane pozwolą w sposób bardziej realny i odnoszący się do przewidywanej rzeczywistości programować wiele działań, przede wszystkim w zakresie polityki społecznej. W podrozdziale tym zaprezentowano dane dla okresu na lata 2012-2020, ponieważ najnowsze dane statystyczne odnoszą się do sytuacji na koniec roku 2012, czyli informacje przedstawione poniżej należy uznawać za prognozy. Według prognoz Głównego Urzędu Statystycznego w omawianym okresie liczba ludności Radomia będzie systematycznie spadała. Ubytek ludności pomiędzy rokiem 2012 a 2020 wyniesie – 4,43%, co stanowi – 9 770 osób.

Tabela 10: Prognozowana liczba ludności dla Radomia na tle kraju i województwa mazowieckiego w latach 2012-2020

Rok	Radom	Polska	Woj. mazowieckie
2012	220 062	37 794 358	5 172 267
2013	220 678	37 740 649	5 175 788
2014	219 514	37 684 515	5 178 976
2015	218 233	37 625 883	5 181 858
2016	216 856	37 561 254	5 184 267
2017	215 407	37 489 319	5 185 240

2018	213 825	37 410 510	5 185 063
2019	212 063	37 323 724	5 183 898
2020	210 292	37 228 846	5 181 897
<i>Procentowy przyrost ludności w okresie 2012-2020</i>	-4,43	-1,49	0,18
<i>Przyrost ludności w okresie 2012-2020</i>	-9 770	-565512	9 630

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognozy dla Radomia odniesiono także do prognoz przygotowanych dla województwa mazowieckiego i całego kraju. Jak więc wynika z zaprezentowanych powyżej prognoz, w okresie, którego dotyczy niniejsza Strategia, władze miasta będą musiały podjąć działania mające na celu przeciwdziałanie albo przynajmniej łagodzenie dwóch podstawowych i bardzo poważnych problemów do jakich z pewnością należy zaliczyć zmniejszanie się liczby mieszkańców Radomia oraz ich starzenie się. Przedstawione w dalszych częściach opracowania działania i rozwiązania są nastawione na osiągnięcie między innymi tych założeń. Wracając do zamieszczonych powyżej wartości liczbowych należy zauważyć, że w Radomiu w okresie 2012-2020 przyrost ludności będzie nieproporcjonalnie mniejszy w stosunku do prognoz dla całego województwa (aż o 4,61%) a także kraju (o 2,94%).

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

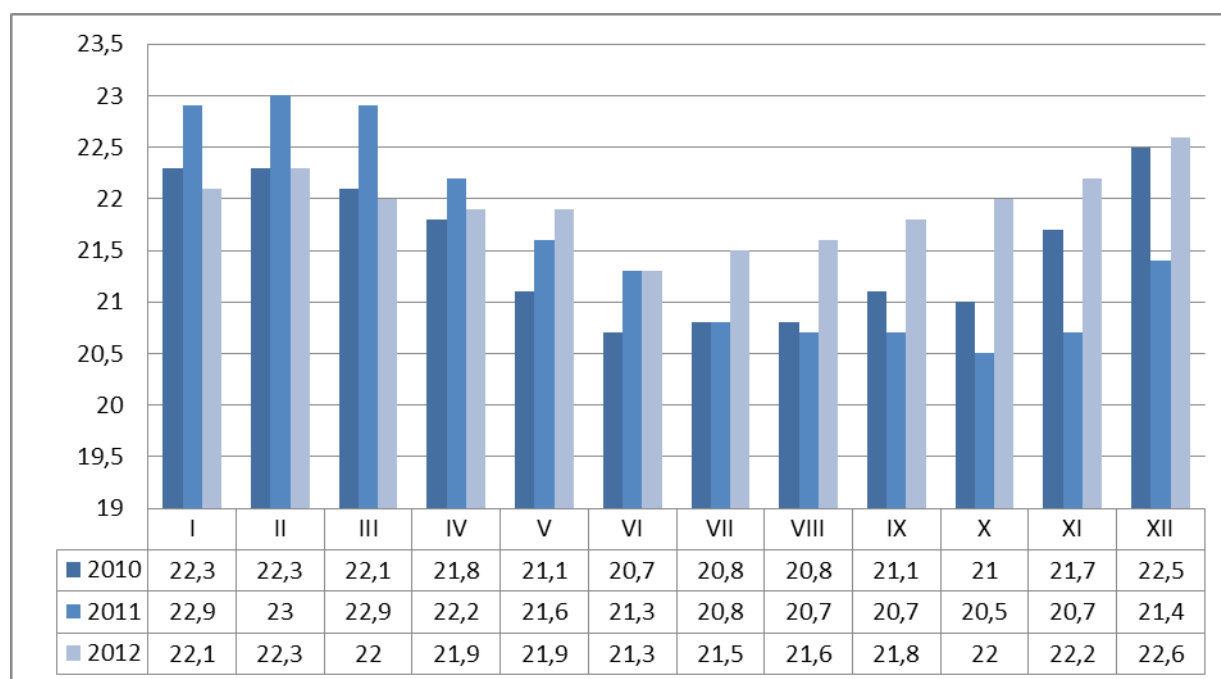
Wysokie prognozy dotyczące przyrostu liczby ludności w województwie mazowieckim najprawdopodobniej spowodowane są wizją dalszego intensywnego rozwoju ośrodka warszawskiego. Lepszym punktem odniesienia do oceny przyszłości demograficznej miasta Radomia są dane ogólnokrajowe, które prognozują, że w roku 2020 przyrost ludności miasta będzie niższy od średniej krajowej aż o 3%. Ze względu na geograficzną lokalizację miasta warto rozważyć rozwój infrastruktury transportowej i ułatwienia komunikacji pozwalające miastu na korzystanie z potencjału Warszawy np. jako jej niedrogiej bazy mieszkaniowej. Powinno to też zahamować proces stałej migracji mieszkańców do Warszawy za pracą. Jak już wielokrotnie podkreślano, bliskość Warszawy może być szansą dla Radomia.

I.8 Rynek pracy

Rynek pracy to rodzaj rynku ekonomicznego, na którym z jednej strony znajdują się poszukujący pracy i ich oferty, a z drugiej strony przedsiębiorcy tworzący miejsca pracy i poszukujący siły robocze. Przemiany społeczno-gospodarcze zachodzące w kraju wpłynęły niekorzystnie na sytuację

mieszkańców Radomia, szczególnie poprzez nasilanie się wielu kwestii społecznych. Niepokojącym zjawiskiem jest rosnące bezrobocie, które dotyka wszystkie grupy wiekowe. Stopa bezrobocia w mieście i gminie Radom, pod koniec grudnia 2012 roku ukształtowała się na wysokim poziomie 22,6%. W ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy pozostawało 21 112 zarejestrowanych osób, w tym 10 145 to kobiety, które stanowiły 48,1% ogółu bezrobotnych. Wskaźniki świadczą o bardzo podobnej sytuacji kobiet i mężczyzn na lokalnym rynku pracy. Wykres nr 1 znajdujący się poniżej w szczegółowy sposób przedstawia sytuację na radomskim rynku pracy, począwszy od 2010 roku.

Wykres 1: Stopa bezrobocia w mieście i gminie Radom na przestrzeni lat 2010 – 2012.

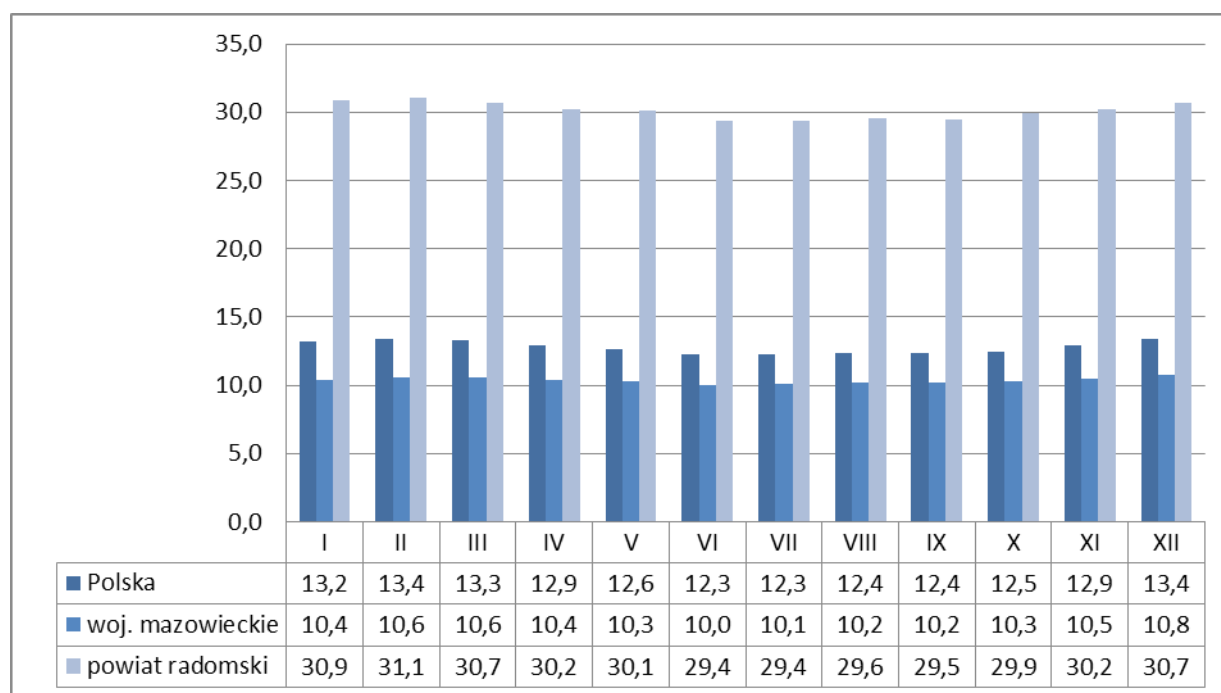

Źródło: Wykres sporządzono na podstawie danych z GUS i PUP w Radomiu

Dokładna analiza danych liczbowych zamieszczonych powyżej pokazuje, że sytuacja osób bezrobotnych zamieszkujących teren miasta i gminy Radom, na przestrzeni trzech ostatnich lat (2010- 2012), ulegała okresowym wahaniom. W stosunku do stycznia 2010 roku obserwowaliśmy wzrost poziomu bezrobocia o 0,3 punktu procentowego, z 22,3% do 22,6% (grudzień 2012 roku). Jeżeli spojrzymy na analogiczne wskaźniki dotyczące województwa mazowieckiego

oraz Polski (stan na koniec grudnia 2012 roku) stwierdzimy, iż sytuacja na lokalnym rynku pracy jest bardzo trudna. W Polsce stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie ponad 13 %. W województwie mazowieckim wskaźnik ten pod koniec grudnia osiągnął wielkość 10,8%. Opisanie poniżej różnice przedstawia wykres 2.

Wykres 2: Stopa bezrobocia w 2012.

Źródło: Wykres sporządzono na podstawie danych z GUS i PUP

Jak wynika z danych zebranych do sprawozdania MPiPS-01, pod koniec 2012 roku najliczniej występujące zawody w mieście i gminie Radom to: sprzedawca, robotnik budowlany, technik prac biurowych, robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym, obuwnik przemysłowy oraz szwaczka. Liczną grupę stanowili również: bezrobotni bez zawodu, ślusarz oraz technik ochrony fizycznej

osób i mienia. Porównując bieżącą strukturę bezrobotnych według zawodów do adekwatnej z końca 2011 roku stwierdzamy, że nie zaszły tu istotniejsze zmiany. Pozostały takie same zawody, jedynie kolejność oraz dane liczbowe uległy nieznacznym zmianom. Dużą grupą bezrobotnych, na którą należy zwrócić szczególną uwagę są absolwenci. Pod koniec 2012 roku w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu pozostawało 724 absolwentów (w tym 424 kobiety). Stanowili oni niewielki odsetek ogółu bezrobotnych, bo jedynie 3,4 %. Wskaźniki te pokazują jednak, w jakich zawodach młodzi ludzie mają trudności ze znalezieniem pracy. Zmuszają również do zastanowienia nad wyborem kierunku kształcenia. Największa liczba osób z tej grupy nie posiadała zawodu 273 (w tym 128 kobiet). Kolejne profesje to: sprzedawcy 44 osoby (w tym 38 kobiet), fryzjerzy – 37 kobiet, ekonomiści – 16 osób (w tym 13 kobiet), technicy prac biurowych – 14 osób (w tym 9 kobiet), kucharze małej gastronomii – 11 osób (w tym 5 kobiet), cukiernicy 10 osób (w tym 5 kobiet). Kolejne zawody, gdzie liczba bezrobotnych absolwentów nie przekraczała 10 osób to między innymi: pedagodzy, specjaliści administracji publicznej, technicy masażyści, nauczyciele wychowania fizycznego oraz mechanicy pojazdów samochodowych.

Niestety wysokie bezrobocie w mieście pociąga za sobą wiele niekorzystnych zjawisk społecznych takich jak: ubóstwo, bezdomność, przestępczość, utrata poczucia bezpieczeństwa, itp. Z tytułu bezrobocia w 2012 roku pomocą społeczną zostało objętych **6.308 środowisk**, co stanowiło **72 %** ogółu korzystających z pomocy. Wskaźnik ten odzwierciedla trudną sytuację na radomskim rynku pracy i wysoką, mimo obniżenia stopy bezrobocia. Ponadto powrót na rynek pracy klientów Ośrodka jest utrudniony, a często nawet niemożliwy ze względu na niski poziom wykształcenia i kwalifikacji (lub ich brak) oraz skutki, jakie stały się ich udziałem w związku z długotrwałym brakiem zatrudnienia m. in.: niska samoocena, brak wiary w siebie i swoje możliwości, stres, bierność, brak motywacji, roszczeniowość. Należy przy tym zaznaczyć, że bezrobocie jest najłatwiejszym problemem do zdiagnozowania, to z nim bowiem utożsamiają się sami klienci i potwierdzają go także dokumenty z Urzędu Pracy.

W zakresie przeciwdziałania tej kwestii społecznej MOPS realizuje w latach 2008- 2014 r. projekt systemowy pn. **„Aktywność szansą na lepsze jutro”** współfinansowany z EFS. W okresie realizacji projektu z oferowanych działań skorzysta łącznie ponad 2 000 osób, w szczególności długotrwale bezrobotnych. Głównym celem projektu jest zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radomiu będących w wieku aktywności zawodowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Szacowana wartość projektu wyniesie ponad **12 000 000 zł**, w tym: **około 1 400 000 zł** – 11% ogólnej wartości projektu stanowi wkład własny gminy. Na uwagę zasługuje również fakt, że w 2010 roku MOPS realizował

projekt pt. „Stop bierności – postaw na aktywność!” w ramach Poddziałania 7.2.1. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, Działania 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej Priorytetu VII Promocja integracji społecznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Projekt był współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Głównym celem projektu było promowanie aktywnych postaw i zachowań prospołecznych wśród osób w wieku aktywności zawodowej, pozostających poza rynkiem pracy, w szczególności długotrwale bezrobotnych. Ogólna wartość projektu wynosiła **229.051,00 zł** w tym: płatność ze środków europejskich w kwocie **194.693,35 zł**, dotacja celowa z budżetu krajowego w kwocie **34.357,65 zł**.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Stopa bezrobocia ma wciąż wartość dwucyfrową, sięgającą ponad 22%. W ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy pozostaje ponad 21 000 zarejestrowanych osób bezrobotnych. Przeglądając dane opracowane przez Główny Urząd Statystyczny stwierdzamy, że wskaźniki opisujące problem bezrobocia w Polsce oraz w województwie mazowieckim są znacznie niższe i oscylują wokół wartości 11-13%. Problem bezrobocia jest bardzo złożony i należy pamiętać, że analiza ilościowa nie jest w stanie w pełni go oddać. Podstawą do opracowania niniejszego dokumentu strategicznego są dane pochodzące z rejestrów Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu, dotyczące bezrobotnych oraz ofert pracy. Sprawami bezrobocia i przeciwdziałaniem temu zjawisku na terenie Radomia zajmują się: Powiatowy i Wojewódzki Urząd Pracy oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz osób bezrobotnych. Działania tych instytucji i organizacji nie są jednak do końca skuteczne, ze względu na niewielki przyrost nowych miejsc pracy oraz brak firm realizujących formę zatrudnienia socjalnego, która jest szczególnie korzystna w przypadku osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

I.9 Ochrona zdrowia

Według Światowej Organizacji Zdrowia, ochrona zdrowia obejmuje wszelkie działania mające na celu promowanie zdrowia, do których zalicza się środki zapobiegawcze, łagodzące i lecznicze, stosowane nie tylko w stosunku do jednostek, ale także w stosunku do populacji. Świadczenie takich usług stanowi o systemie opieki zdrowotnej, obejmującym organizacje rządowe, takie jak

Narodowy Fundusz Zdrowia. Definicja ta zawęża pojęcie ochrony zdrowia do części, za którą odpowiedzialni są pracownicy systemu ochrony zdrowia.

W Radomiu funkcjonuje Radomska Stacja Pogotowia Ratunkowego oraz 3 duże ośrodki leczenia specjalistycznego:

- Mazowiecki Szpital Specjalistyczny Sp. z o.o. – świadczący wysoko specjalistyczne usługi medyczne, posiadający między innymi takie oddziały jak: kardiologiczny z kardiologią interwencyjną i całodobowymi dyżurami hemodynamicznymi, neurologiczny, neurochirurgiczny;
- Radomski Szpital Specjalistyczny – dysponujący jednym z największych w kraju ośrodków dializ, także posiadający oddział neurologiczny oraz kardiologiczny z zakładem hemodynamiki;
- Wojewódzki Zespół Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej, obejmujący swym zasięgiem region radomski i niektóre gminy regionów przyległych.

Na terenie Radomia, w zakresie leczenia ambulatoryjnego funkcjonuje 41 poradni specjalistycznych, w tym 31 poradni rodzinnych oraz 4 hospicja⁹. W obszarze pomocy społecznej działa 4 Domy Pomocy Społecznej. W 2010 r. w Radomiu funkcjonowało 110 zakładów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym 102 placówki niepubliczne. W 2010 r. wskaźnik ten w Radomiu był korzystniejszy, niż w województwie mazowieckim, dla którego wynosił 2,6 tys. ludności. W 2010 r. na 10 000 ludności przypadało średnio 69 łóżek w szpitalach ogólnych. W woj. mazowieckim wskaźnik ten w 2010 r. był znacznie mniej korzystny i wynosił 46 łóżek na 10 000 ludności. W 2010 r. w Radomiu najczęstszym miejscem docelowym wyjazdów jednostek ratownictwa medycznego był dom pacjenta (75,7%). Dzieci i młodzież w wieku 0 - 18 lat stanowiły 4,4% ogółu osób, którym udzielono pomocy, a osoby w wieku 65 lat i więcej 38,9% (w woj. mazowieckim: 6,3%, 39,1%). Z pomocy w ramach akcji ratowniczych częściej korzystali mężczyźni (54,3% wszystkich osób, którym udzielono pomocy). Na jedną aptekę, przypadało przeciętnie 3 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten był korzystniejszy niż odnotowany w 2010 r. w woj. mazowieckim, gdzie na 1 aptekę przypadało średnio 3,5 tys. ludności. Liczba udzielonych porad w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w 2012 r. wynosiła 814,6 tys.¹⁰.

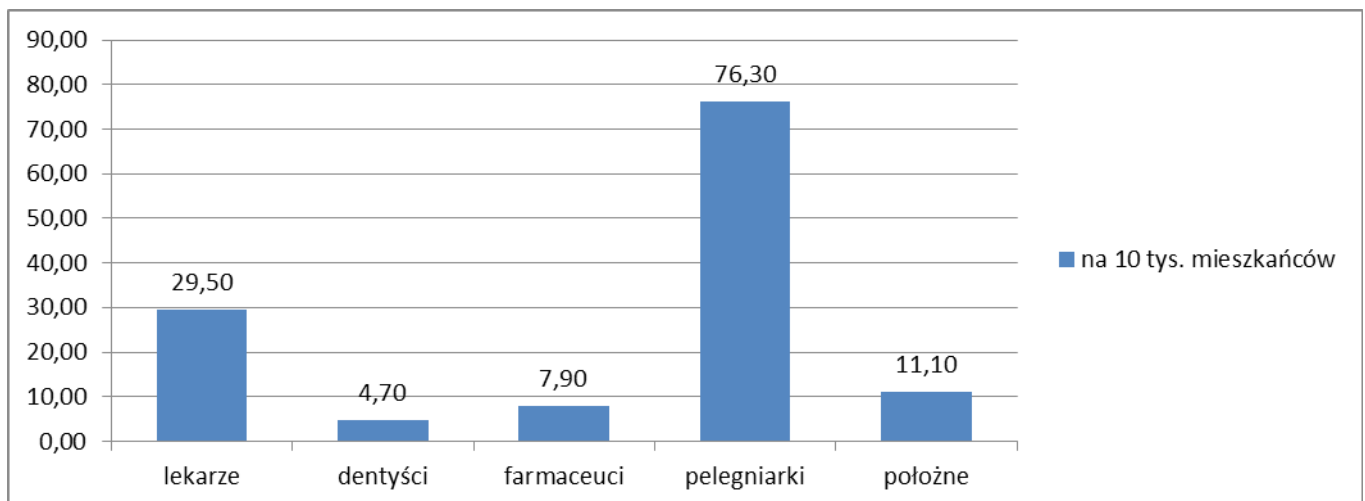
Jednym ze wskaźników, który można uwzględnić w analizie obszaru ochrony zdrowia w mieście jest ilość personelu medycznego przypadającego na 10 000 mieszkańców.

⁹ <http://mojradow.pl/component/option,com>.

¹⁰ Statystyczny obraz Radomia 2013

Wykres 3: Ochrona zdrowia – zasoby personelu medycznego na 10 tys. Ludności.

Źródło: Statystyczny obraz Radomia 2013

Kwestią powiązaną z ochroną zdrowia jest świadczenie usług opiekuńczych dla dzieci w wieku do lat 3. W 2012 r. liczba dzieci przebywających w ciągu roku w żłobkach stanowiła 3,3 % ogółu dzieci w wieku do 3 lat. Na terenie miasta Radomia znajduje się 6 żłobków, które mogą zapewnić opiekę 397 dzieciom. Liczba dzieci, oczekująca na miejsce w żłobku w 2012 roku wynosiła 140 osób.

Poza realizacją zadań z zakresu ochrony zdrowia Miasto chętnie korzysta z możliwości zlecenia zadań. W 2012 r. do konkursu na realizację zadania publicznego w zakresie promocji zdrowia dla mieszkańców Radomia przystąpiło 16 organizacji. Dotacje w kwotach 56.000 zł przekazano 8 organizacjom. Całkowity koszt realizacji zadań wyniósł 70.813,32 zł. Kolejny konkurs z 2012 roku dotyczył realizacji zadania publicznego w zakresie ochrony i promocji zdrowia dla mieszkańców Radomia objętych domową i stacjonarną opieką

paliatywną nie będących świadczeniami zdrowotnymi. Do niego przystąpiło 4 organizacje, które otrzymały dotację w łącznej kwocie 170.000 zł. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 279.652,96 zł.

Co więcej, na zadania realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach tej sfery pożytku publicznego Gmina Miasta Radomia wydatkowała kwotę **2.493.558,58 zł**. Ogłoszono 9 otwartych konkursów ofert na realizację zadań z zakresu promocji i ochrony zdrowia, przeciwdziałania i zwalczania narkomanii oraz Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w tym 3 otwarte konkursy ofert na powierzenie oraz 6 konkursów na wsparcie realizacji zadań publicznych. Do konkursów przystąpiło 90 organizacji i podmiotów pozarządowych. W wyniku rozstrzygnięcia otwartych konkursów ofert Gmina przekazała dotacje 62 organizacjom na realizację następujących zadań publicznych:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych,
- Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego pn. „Realizacja samopomocowych inicjatyw służących rozwojowi form wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin”.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Wspieranie infrastruktury opieki zdrowotnej zostało zapisane jako element Strategii Rozwoju Miasta Radom na lata 2014-2020. Zrealizowanie tego celu przyczyni się do podniesienia jakości życia w mieście i jak już wspomniano, do zwiększenia jego atrakcyjności osiedleńczej. Dobrą praktyką, którą należy rozwijać w kolejnych latach jest wykorzystywanie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych i innych podmiotów specjalizujących się w świadczeniu specjalistycznych form wsparcia np. dla osób niepełnosprawnych.

I.10 Edukacja i wychowanie

Mieszkańcy Radomia, obok mieszkańców pozostałych miast powiatowych, należą do grupy najlepiej wykształconych w województwie mazowieckim. Radom należy także do grupy miast posiadających największą liczbę studentów przypadającą na 10 000 mieszkańców. W Radomiu kształcą się także największa liczba uczniów szkół zasadniczych, zawodowych.

Według danych GUS w roku szkolnym 2012/2013 na terenie miasta funkcjonowało 36 przedszkoli, w których było 4 522 miejsc. W Radomiu na 1000 [dzieci](#) w wieku 3-5 lat przypada 653 miejsca w przedszkolu. Na przestrzeni lat

tempo wzrostu liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Radomiu znacznie przewyższało tempo wzrostu liczby placówek przedszkolnych. Na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2010/2011 przypadało średnio 101 dzieci, w tym w przedszkolach – 143 dzieci.

Jeśli chodzi o szkolnictwo, największą grupę stanowią szkoły podstawowe (25,7%) i gimnazja (20,6%). Licea ogólnokształcące stanowią 19,1%, technika - 7,4 %. Więcej jest szkół zawodowych, bo 8,8%. Sporo jest też szkół policealnych, bo aż 18,4. W roku szkolnym 2010/2011 na 1 gimnazjum przypadało średnio 363 uczniów. Dla porównania i zobrazowania trendu 10 lat temu tj. w roku szkolnym 2000/2001 na 1 gimnazjum przypadało średnio 390 uczniów. Zagęszczenie w tych placówkach zmniejszyło się z 50 uczniów na 1 szkołę do 35, a średnia liczba uczniów przypadająca na 1 pomieszczenie szkolne z 11 uczniów do 8. W tym samym okresie funkcjonowało 5 gimnazjów specjalnych, do których w 2010 r. uczęszczało 173 uczniów.

W roku szkolnym 2012/2013 w Radomiu funkcjonowało łącznie 241 szkół i placówek edukacyjnych, do których uczęszczało 40 502 uczniów i 4 220 przedszkolaków.

Tabela 11: Liczba przedszkoli i szkół w Radomiu wraz z liczbą uczęszczających do nich dzieci i uczniów – stan na 30 września 2012 r.

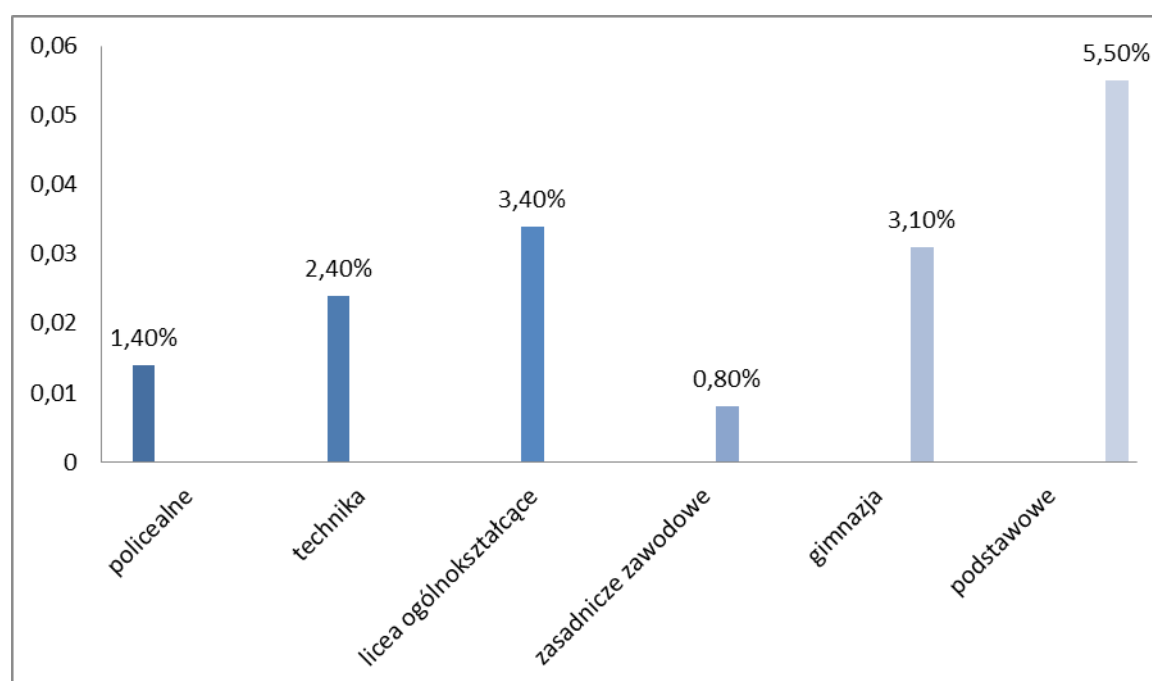
Rodzaj placówki oświatowej	Liczba placówek	Liczba uczniów i przedszkolaków
Przedszkola samorządowe	22	3 783
Szkoła podstawowa publiczna	30	14 611
Gimnazjum publiczne	20	6 513
Szkoły ponadgimnazjalne publiczne	26	14 156
Przedszkola, oddziały przedszkolne niepubliczne	28	437
Szkoły podstawowe niepubliczne	4	247
Gimnazja niepubliczne	8	468
Szkoły ponadgimnazjalne niepubliczne	49	4 507
Razem:	187	44 722

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Radomiu.

Radom jest także ośrodkiem akademickim – swoją siedzibę ma w nim wyższa szkoła publiczna: Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny

im. Kazimierza Pułaskiego (dawna Politechnika Radomska). Obiekty UTH zlokalizowane są w śródmieściu i na osiedlu mieszkaniowym Borki (Wydział Mechaniczny). Najwięcej obiektów dydaktycznych i miasteczko studenckie znajduje się na osiedlu Akademickim. W Radomiu funkcjonuje też kilka wyższych uczelni prywatnych, niektóre z nich zlokalizowane są na terenach przemysłowych: Prywatna Wyższa Szkoła Ochrony Środowiska, Radomska Szkoła Wyższa, Wyższa Szkoła Handlowa, Wyższa Szkoła Biznesu im. Biskupa Jana Chrapka, Wyższa Inżynierska Szkoła Bezpieczeństwa i Organizacji Pracy, Europejska Uczelnia Społeczno – Techniczna, Wyższe Seminarium Duchowne Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego – Instytut Teologiczny, Niepubliczne Kolegium Języków Obcych, Kolegium Nauczycielskie i Towarzystwo Wiedzy Powszechnej – Delegatura w Radomiu.

Wykres 4: Uczniowie i studenci w % ogółu ludności w 2013 roku.

Źródło: Statystyczny obraz Radomia 2013

Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów będzie spadała, co jest skutkiem omawianych wcześniej zmian demograficznych, tj. spadku liczby ludności. Tendencja ta będzie widoczna także na pozostałych szczeblach edukacji. Radom znajduje się w korzystnej sytuacji, że posiada bogatą sieć szkół i placówek szkolnictwa zawodowego. Uczniowie przygotowują się do pracy w wybranym zawodzie w 16 zespołach szkół dla młodzieży i Centrum Kształcenia Ustawicznego dla dorosłych. Są to placówki kształcące w zawodach branży budowlanej, mechanicznej, odzieżowej, skórzaney, elektronicznej, agrotechnicznej, ekonomicznej, spożywczej i hotelarskiej. Ofertę edukacyjną Radomia uzupełniają 3 Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, 2 bursy szkolne

i szkolne schronisko młodzieżowe. Towarzyszą im inne placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży związane ze sferą społeczną. Trzy placówki wsparcia dziennego spełniają standardy ustawy i mają wpis do rejestru Wojewody Mazowieckiego, tj.: Katolicka Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza „Oratorium” Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archanioła, Świetlica Radomskiego Towarzystwa Dobroczynności, Centrum Rozwoju Osobowości dla Dzieci i Młodzieży Stowarzyszenia KARAN. Ponadto ofertę uzupełniają świetlice środowiskowe m.in. Caritas, Caritas Pallotyńska, Ogródek Jordanowski, Stowarzyszenia Centrum Młodzieży „Arka”.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Średnio co trzecia złotówka z budżetu miasta Radomia jest przeznaczana na oświatę i wychowanie. Wysoko wykształceni mieszkańcy to wysokiej jakości kadra pracownicza, która jest zasobem poszukiwanym w czasach gdy gospodarka powoli ewoluuje w kierunku gospodarki opartej na wiedzy. Szczególne znaczenie będzie tu miała wytężona praca z dziećmi już na poziomie szkoły podstawowej. Szkoła podstawowa powinna być miejscem, gdzie dzieci zdobędą niezbędne na dalszych etapach edukacji umiejętności sprawnego czytania i pisanie (ze szczególnym naciskiem na rozumienie tekstu), liczenia oraz obsługi komputera.

I.11 Sport i rekreacja

Na tle województwa mazowieckiego zagadnienia związane ze sportem (infrastruktura, liczba osób uprawiających sport, liczba obiektów, klubów itp.) są w Radomiu rozwinięte na średnim poziomie. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2012 w mieście funkcjonowały 64 kluby sportowe. W Radomiu w roku 2011 na jeden klub sportowy przypadało 3 545 mieszkańców. Była to wartość wyższa, niż średnie wartości dla województwa mazowieckiego (3 266 osób) i dla kraju (2 936 osób). W przypadku tego wskaźnika wyższa wartość, tzn. większa liczba mieszkańców przypadających na jeden klub sportowy oznacza, że kluby te są w mniejszym stopniu dostępne dla ludności. W Radomiu w roku 2010 członkami klubów sportowych było 2,36% społeczeństwa, kiedy w województwie mazowieckim wskaźnik ten osiągnął wartość 2,52%, a w kraju 2,63%. Nie są to różnice bardzo duże, ale potwierdzają opisane wcześniej tendencje.

Nieznacznie korzystniej Radom wypadł w kategorii osób faktycznie ćwiczących stanowiących odsetek ogółu mieszkańców. Wskaźnik ten osiągnął

w mieście wartość 2,36%, w regionie 2,35%, w kraju 2,38%. Warto jednak zauważyć, że w Radomiu wartości zaprezentowane powyżej zmieniają się zdecydowanie bardziej dynamicznie niż w regionie i kraju, stąd przypuszczać należy, że przy zachowaniu obecnego trendu, już w ciągu najbliższych lat Radom powinien osiągać w tych kategoriach wyniki powyżej średniej regionalnej i krajowej. Dla uzupełnienia można dodać, że w Radomiu w 2012 roku pracowało 58 trenerów. Statystyka publiczna (GUS) podaje jeszcze informacje na temat liczby instruktorów sportowych - 91 i osób prowadzących zajęcia sportowe - 20.

W roku 2012 zlecano organizacjom i innym podmiotom pozarządowym zadania w ramach sfery pożytku publicznego pn. **„Upowszechnianie kultury fizycznej”** oraz **„Turystyka i krajoznawstwo”**. W ramach priorytetu **„Upowszechnianie kultury fizycznej”** ogłoszono 5 otwartych konkursów ofert w tym 1 konkurs na powierzenie oraz 4 konkursy na wspieranie wykonania zadań publicznych Gminy. Do konkursów przystąpiło 11 organizacji pozarządowych, które złożyły 16 ofert. W wyniku postępowań konkursowych 1 organizacja otrzymała dotację w wysokości **708.300 zł** na powierzenie wykonania 4 zadań publicznych. Dziewięć organizacji otrzymało dotację w wysokości **367.223 zł** na wsparcie realizacji 11 zadań publicznych z tego obszaru. Całkowity koszt realizacji tych zadań wyniósł 575.315,40 zł. W trybie art. 19a ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie tzw. „małych grantów” dotacje wspierające wykonanie zadań publicznych pn. „Upowszechnianie kultury fizycznej” w wysokości **220.500 zł** otrzymały 22 organizacje, które złożyły 27 ofert. Całkowity koszt realizacji zadania wyniósł 352.800 zł, w tym udział środków własnych organizacji 132.300 zł.

Dominującą formą spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież staje się oglądanie telewizji oraz korzystanie z komputera. Prowadzi to do utrwalenia nawyków siedzącego trybu życia i skutkuje znacznym wzrostem wskaźników otyłości w społeczeństwie. Działalność sportowa podejmowana jest przez młodzież sporadycznie, a ogólny wymiar czasu przeznaczanego na ćwiczenia fizyczne kształtuje się znacznie poniżej tzw. normy higienicznej, która zakłada, że dla zapewnienia warunków prawidłowego rozwoju młodego organizmu niezbędna jest dawka ruchu od 2 do 3 godzin dziennie. Tymczasem codziennie uprawia sport zaledwie 4% młodzieży. Zdecydowana większość ćwiczy raz lub dwa razy w tygodniu i przeznaczają na ten cel w sumie nie więcej niż 3 do 4 godzin tygodniowo.

Rozwój fizyczny dzieci i młodzieży w dużej mierze zależy od odpowiedniego w okresie rozwojowym poziomu aktywności fizycznej. Jest podstawą zarówno sportu kwalifikowanego, w sensie wyselekcjonowania młodzieży uzdolnionej sportowo, jak i sportu powszechnego w zakresie kształtowania nawyków sportowych u dzieci w perspektywie ich całego

dorosłego życia. Ograniczenie naturalnej skłonności dzieci do ruchu, spowodowane obowiązkami szkolnymi, edukacją pozaszkolną, a także zainteresowaniami technicznymi w tym internetem, negatywnie wpływają na wydolność i sprawność psychofizyczną dzieci oraz na ich zdrowie.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Celem strategii w realizacji tego priorytetu jest osiągnięcie optymalnego poziomu utrwalenia zachowań prozdrowotnych społeczeństwa w różnych grupach wiekowych, środowiskowych i zawodowych. Wykształcenie u ludzi nawyku dążenia do zdrowego życia w sprawności, to trudny proces, który rozpoczyna się w szkole podstawowej poprzez właściwy rozwój sprawności fizycznej dzieci i młodzieży. Na tym poziomie młodzież otrzymuje również pierwszą wiedzę o sporcie. Sprzyja temu udoskonalenie szkolnego systemu współzawodnictwa oraz poprawa poziomu wychowania fizycznego. Równolegle toczyć się będzie proces pedagogiczny dotyczący utrwalania wiedzy i nawyków życia z ruchem, czego efektem będzie powszechne uświadomienie roli i znaczenia aktywności fizycznej.

Konieczne jest zwiększenie działań promujących aktywność fizyczną społeczeństwa, upowszechnienie atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego poprzez aktywizację środowisk zawodowych i społecznych oraz wzmocnienie roli organizacji pozarządowych oferujących programy sportu dla wszystkich. Istotnym dla rozwoju sportu dzieci i młodzieży, a następnie osób dorosłych, jest odpowiednie zachęcanie do uczestnictwa w różnych formach aktywności. Jednym z ważniejszych celów strategii w zakresie wdrażania do aktywności fizycznej i sportu dla wszystkich jest coraz wyraźniejsza potrzeba wykorzystania specyficznych walorów sportu dla kształtowania postaw obywatelskich i przeciwdziałania problemom społecznym, w szczególności chuligaństwu, narkomanii i alkoholizmowi. Aktywne uczestnictwo i zaangażowanie młodego pokolenia w rywalizację sportową jest skutecznym środkiem budowania prawidłowych więzi i zachowań społecznych. Jeśli chodzi o infrastrukturę sportową, to w chwili obecnej nie jest ona nadmiernie rozbudowana, ale plany władz lokalnych obejmują szeroko zakrojone działania w kierunku jej wzbogacenia. Planuje się, na przykład zbudowanie boiska przy każdej szkole.

I.12 Organizacje pozarządowe

Na podstawie danych gromadzonych przez Referat Centrum Organizacji Pozarządowych Urzędu Miejskiego w Radomiu, ogólna liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych na terenie Radomia wg stanu na dzień

31.12.2012 roku wynosiła 564. Z danych rejestru Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miejskiego na dzień 31.12.2012 r. wynika, iż liczba zarejestrowanych w Radomiu stowarzyszeń w roku 2012 wyniosła 416 w tym:

- 251 Stowarzyszeń,
- 122 Oddziałów i Kół Stowarzyszeń,
- 38 Stowarzyszeń zwykłych,
- 5 Związków stowarzyszeń.

W ewidencji Wydziału Edukacji, Sportu i Turystyki Urzędu Miejskiego na dzień 31 grudnia 2012 roku znajdowało się 96 organizacji, w tym :

- 59 stowarzyszeń sportowych
- 37 uczniowskich klubów sportowych

Według danych z bazy Krajowego Rejestru Sądowego zarejestrowane były 52 radomskie fundacje. Na podstawie „Mapy Aktywności organizacji i innych podmiotów pozarządowych działających na terenie miasta Radomia” będącej zbiorem danych o aktywnych i regularnie działających organizacjach oraz gromadzonych i monitorowanych przez Centrum Organizacji Pozarządowych, liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych zarejestrowanych na terenie Radomia, na dzień 31 grudnia 2012 roku, wynosiła 208 (186 stowarzyszeń, związków stowarzyszeń oraz 22 fundacje), w tym :

- 29 organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- 59 organizacji pomocowych (wśród nich działające również na rzecz osób niepełnosprawnych),
- 43 organizacje okołopomocowe,
- 17 organizacji kultury,
- 58 organizacji sportowych,
- 2 organizacje ochrony środowiska.

Na terenie Miasta Radomia działają 41 podmioty/organizacje posiadające status organizacji pożytku publicznego, w tym 8 zarządów oddziałów i kół terenowych. Spośród nich do Mapy Aktywności wpisanych jest 39. Łączny koszt realizacji zadań publicznych w 2012 roku wyniósł **15.155.685,08 zł** w tej kwocie udział środków finansowych Gminy Miasta Radomia wyniósł **7.893.733,06 zł**, zaś udział środków własnych organizacji lub uzyskanych ze źródeł innych niż Gminy Miasta Radomia wyniósł **7.261.952,02 zł**. Szczegółowy podział kosztów przedstawia tabela:

Tabela 12: Szczegółowy podział kosztów realizowanych przez jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Radomiu w 2012 roku.

Jednostka organizacyjna	Całkowity koszt realizacji zadań	Środki finansowe gminy	Środki własne organizacji lub uzyskane z innych źródeł
Wydział Zdrowia i	7 211 382,55 zł	3 808 532,06 zł	3 402 850,49 zł

Polityki Społecznej			(w tym środki PFRON 2.515.320 zł)
Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa	827 467,28 zł	594 000 zł	233 467,28 zł
Wydział Kultury	3 042 306,88 zł	445 498 zł	2 596 808,88 zł
Wydział Edukacji, Sportu i Turystyki	4 074 528,37 zł	3 045 703 zł	1 028 825,37 zł

W roku 2012 przeprowadzono **25 otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych** na terenie Gminy Miasta Radomia, skierowanych do organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Celem głównym współpracy NGO jest wdrażanie zasady partycypacji społecznej i rozwijanie partnerstwa pomiędzy samorządem Miasta a organizacjami pozarządowymi, ukierunkowanego na rozpoznawanie i zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz wzmacnianie aktywności społecznej obywateli. Działania Gminy Miasta Radomia oraz działania jakie podejmują organizacje pozarządowe powinny się uzupełniać, przyczyniać się do rozwoju społeczno - ekonomicznego Gminy oraz lepszego zaspokajania potrzeb mieszkańców regionu. Realizacja zadań zaplanowanych, przy współpracy i wsparciu finansowym oraz pozafinansowym Gminy Miasta Radomia, pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału tkwiącego w organizacjach i innych podmiotach pozarządowych działających na terenie Radomia.

I.13 Kultura

W poniższym rozdziale zostaną zaprezentowane główne elementy składające się na sferę kultury Radomia takie jak infrastruktura, instytucje i wydarzenia kulturalne odbywające się w mieście. Kulturalne bogactwo miasta Radomia to teatr, orkiestra kameralna, 3 placówki muzealne, 5 miejskich i kilka osiedlowych Domów Kultury, 3 kina, Miejska Biblioteka Publiczna oraz Galerie i salony sztuki^[1].

Wielkim zainteresowaniem odwiedzających cieszy się Muzeum Wsi Radomskiej. Niezwykle malowniczo położone, zgromadziło na swym terenie 60 obiektów zabytkowej architektury ludowej z XVIII i XIX wieku, cenną kolekcję wiejskich powozów, sań i bryczek oraz skansen bartniczo-pszczelarski. W Orońsku nieopodal Radomia mieści się Centrum Rzeźby Polskiej

^[1] Bank Danych Lokalnych za 2012 r.

zlokalizowane w XIX wiecznym zespole dworskim. Centrum prezentuje stałą galerię rzeźby współczesnej, salony wystawowe, działają w nim wyspecjalizowane pracownie różnorodnych technik rzeźbiarskich. Promuje współczesną rzeźbę, między innymi poprzez organizowanie międzynarodowych plenerów rzeźbiarskich. Ożywioną działalność kulturalną prowadzą domy kultury. Ważne miejsce wśród nich zajmuje Ośrodek Kultury i Sztuki „Ressursa Obywatelska” - najstarsza, powstała w 1852 r. w Radomiu instytucja kultury, która do dzisiaj jest kolebką amatorskiego ruchu artystycznego i miejscem prezentacji osiągnięć twórczych zarówno amatorów, jak i profesjonalnych artystów. Do najciekawszych imprez organizowanych przez miejskie ośrodki kultury należy organizowany w „Łażni” - Radomskim Klubie Środowisk Twórczych i Galerii Ogólnopolski Turniej Śpiewających Poezję. W Miejskim Ośrodku Kultury „Amfiteatr” działa ciesząca się uznaniem i popularnością Kapela Podwórkowa „Halniacy”, tu ćwiczą i koncertują radomskie zespoły muzyczne, z których wywodzi się rockowy zespół „IRA”. Na uwagę zasługuje także działalność Domu Kultury „Borki”, Domu Kultury „Idalin” oraz Stowarzyszenia Centrum Młodzieży „Arka”. Bardzo ważne miejsce wśród instytucji kultury zajmuje także Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia”, którego pomysłodawcą jest wybitny reżyser Andrzej Wajda, honorowy obywatel miasta Radomia. Zadaniem Mazowieckiego Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” w Radomiu jest promocja wydarzeń z zakresu sztuki współczesnej, szeroko pojmowana edukacja twórcza.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Radom ma relatywnie wysoki potencjał w zakresie kultury, w związku z czym działania wynikające z zapisów Strategii będą mieć na celu rozwijanie obecnej bazy kulturalnej, poprzez na przykład rozszerzenie kalendarza wydarzeń kulturalnych. W przypadku turystyki sprawa jest bardziej skomplikowana, ponieważ Radom nie jest obecnie ośrodkiem turystycznym. Działania nakierowane na rozwój tej gałęzi gospodarki powinny polegać głównie na rozbudowie niewystarczającej w tej chwili infrastruktury noclegowej i sportowej. Szczególny nacisk powinien zostać położony na obiekty o podwyższonym standardzie, takie, które mogłyby obsługiwać ruch w zakresie turystyki biznesowej, co przyczyni się do poprawy warunków życia w mieście, zwłaszcza jeśli chodzi o rozwój oferty kulturalnej Radomia.

[1.14 Charakterystyka systemu pomocy społecznej](#)

Zadaniem instytucji pomocowych jest aktywizowanie oraz pomaganie i wspieranie w sytuacji, gdy realizacja zadań, czy też osiągnięcie określonych

celów przekracza możliwości potencjalnych beneficjentów. Wiąże się to nierozzerwalnie z godnością każdego człowieka, czyli z prawem do wolnego i świadomego działania. W tym ujęciu, znaczenia nabiera zasada partycypacji społecznej, polegająca na włączeniu się obywateli w rozwiązywanie istniejących problemów. Jakościową zmianę w podejściu do rozwiązywania problemów z zakresu integracji społecznej grup osób marginalizowanych przyniosły nowe priorytety polityki integracji społecznej oraz dostępność środków finansowych z EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Ważną rolę w życiu społecznym odgrywa pomoc społeczna, która na terenie miasta jest elementem polityki społecznej. Ma ona na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Realizując zadania pomocy społecznej MOPS ściśle współpracuje na zasadzie partnerstw ze społecznymi i pozarządowymi organizacjami, z kościołem katolickim, innymi związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

W 2012 roku z różnych form świadczeń na podstawie ustawy o pomocy społecznej skorzystało łącznie **8.763 środowiska** / pod tym pojęciem należy rozumieć samotne osoby lub rodziny, które tworzą gospodarstwa domowe/, w których żyje 18.582 osoby, co stanowi około 10% mieszkańców Radomia.

Tabela 13: Środowiska korzystające ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2010- 2012.

	2010	2011	2012
Ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	9 209	9 124	8 763
Ogólna liczba osób w tych rodzinach	20.256	19.230	18.582
w tym:			
- w ramach zadań własnych (liczba osób w rodzinach)	9.177 (20 171)	9.101 (19 177)	8.744 (18 542)
- w ramach zadań zleconych (liczba osób w rodzinach)	32 (85)	23 (53)	19 (40)
<i>Udział zadań zleconych w ogólnej liczbie osób w rodzinach</i>	<i>0,3</i>	<i>0,25</i>	<i>0,21</i>

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej za 2012 rok.

Jak wynika z analizy danych liczba klientów Ośrodka od 2010 do 2012 roku sukcesywnie maleje, obniżyła się o 446 środowisk.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje wszystkie zadania z zakresu pomocy społecznej oraz zadania związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych (zadania gminy – własne i zlecone oraz zadania powiatu), a także zadania z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej. Poza zadaniami z zakresu pomocy społecznej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje także inne, pozapomocowe zadania zlecone przez Gminę. Są to:

- dodatki mieszkaniowe,
- świadczenia rodzinne,
- świadczenia z funduszu alimentacyjnego,
- prace społecznie użyteczne.

Należy podkreślić fakt, że Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej był inicjatorem wdrożenia na terenie Radomia Programu Centrum Aktywności Lokalnej. Program realizowany jest od 2000 roku i zakłada aktywizację społeczności lokalnej, zaś ostatecznym celem jest powstanie silnych i zintegrowanych społeczności lokalnych, rozwój lokalnej solidarności i tworzenie więzów samopomocy, wzmacnianie integracji lokalnych grup obywatelskich, zaktywizowanie lokalnych instytucji samorządowych, budowanie tożsamości wspólnot lokalnych.

Na terenie Gminy Miasta Radomia funkcjonują następujące instytucje pomocy społecznej:

  Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej jako lider aktywnej polityki społecznej, realizujący zadania zarówno gminy jak i powiatu. W celu ułatwienia mieszkańcom dostępu do pomocy oferowanej przez Ośrodek wyodrębniono Zespoły Pracy Socjalnej, funkcjonujące na terenie miasta i świadczące pomoc mieszkańcom poszczególnych dzielnic.

  Domy Pomocy Społecznej - na terenie miasta funkcjonują 4 tego typu placówki:

- Dom Pomocy Społecznej "Nad Potokiem" ul. Struga 88
- Dom Pomocy Społecznej Weterana Walki i Pracy ul. Wyścigowa 16
- Dom Pomocy Społecznej ul. Rodziny Ziętałów 13
- Dom Pomocy Społecznej ul. Garbarska 35

  Domy dla bezdomnych: mężczyzn, funkcjonujący w strukturach MOPS oraz kobiet wraz z noclegownią prowadzony przez Caritas Diecezji Radomskiej.

  Środowiskowy Dom Samopomocy, świadczący pomoc dla osób psychicznie chorych oraz upośledzonych umysłowo.

  Placówki wsparcia dziennego /działające na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

  Świetlica prowadzona przez Radomskie Towarzystwo Dobroczynności

-   Katolicka Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza „Oratorium” Zgromadzenia Sióstr św. Michała Archanioła
- Centrum Rozwoju Osobowości dla Dzieci i Młodzieży Stowarzyszenia KARAN
- Placówki opiekuńczo - wychowawcze: 13 w tym 12 typu rodzinnego realizujące zadania w ramach pieczy zastępczej.
-   Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii – placówka podlegająca resortowi oświaty
-   Placówka Wychowawcza Ogródek Jordanowski - placówka podlegająca resortowi oświaty
-   Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii „Pałacyk” - placówka niepubliczna
-   Ośrodek Interwencji Kryzysowej.
-   Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie prowadzony przez Caritas Diecezji Radomskiej,
-   Stowarzyszenie Centrum Młodzieży „Arka”.

Powyższe instytucje zabezpieczają potrzeby mieszkańców w podstawowym zakresie. Występuje jednak zapotrzebowanie na utworzenie domu dla matek z dziećmi oraz domu dziennego pobytu dla dzieci niepełnosprawnych. W celu wyrównywania warunków ekonomicznych i społecznych Gmina Miasta Radomia aplikuje o środki z funduszy europejskich (m. in realizacja projektu systemowego POKL).

W Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Radomiu jest zatrudnionych **507 pracowników**, w tym **122 pracowników** socjalnych, obsada kadrowa w tym zakresie spełnia standard zatrudnienia pracowników socjalnych wynikający z art. 110 ustawy o pomocy społecznej dotyczący liczby mieszkańców przypadających na 1 pracownika socjalnego.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej stara się łagodzić sytuację osób i rodzin poprzez wdrażanie pozamaterialnych form pomocy, w tym pracy socjalnej wobec indywidualnych osób i rodzin, pracy poprzez grupę, aktywizowania społeczności lokalnej, promowanie działalności wolontarystycznej oraz poprzez realizację projektów dofinansowywanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Głównym celem jest pomoc oraz zapobieganie marginalizacji osób i rodzin, poprzez ich społeczne aktywizowanie, psychiczne wzmacnianie i mobilizowanie do podejmowania starań w celu poprawy swojej sytuacji. Należy jednak zaznaczyć, że same tego rodzaju

działania, mimo że są niezwykle ważne i potrzebne, nie rozwiążą wszystkich istniejących problemów.

Osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej należy w pierwszej kolejności udzielić odpowiedniego wsparcia finansowego na zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych i zapewnienie godnych warunków życia. Ograniczenia w tym zakresie powodują, że uaktywnianie tych środowisk jest bardzo trudne, a czasem wręcz niemożliwe. Obniżanie środków na pomoc społeczną może zatem prowadzić do marginalizacji części mieszkańców miasta, powodując w efekcie ich społeczne wykluczenie.

I.15 Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to przede wszystkim zadanie publiczne organów administracji państwowej, czy też samorządowej. Wskazać należy, że aby określić desygnaty tego pojęcia należy dokonać analizy norm prawa powszechnie obowiązującego, które w wielorakich znaczeniach wyraża pojęcie bezpieczeństwa publicznego. Bezpieczeństwo publiczne jest przede wszystkim wartością konstytucyjną, dla której ochrony możliwe jest ograniczenie korzystania przez obywatela z jego konstytucyjnych wolności i praw.¹¹

Według danych GUS z 2012 roku w Radomiu doszło do ponad 8,7 tys. przestępstw. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw to 69,4%, o kilka procent lepiej jest w innych miastach województwa mazowieckiego¹². W odniesieniu do roku 2011 roku spadła łączna liczba przestępstw oraz doszło do mniejszej ilości wypadków drogowych – wynika to z opublikowanego przez MSW Raportu o Stanie Bezpieczeństwa w roku 2012.

Spadła również ilość przestępstw popełnionych przez nieletnich oraz przestępstw korupcyjnych i gospodarczych. Wzrosła natomiast liczba przestępstw związanych z przywłaszczeniem mienia oraz narkotykami. Zwiększyła się także ilość rozpracowywanych przez służby grup przestępczych. Poziom kradzieży utrzymał się na poziomie podobnym do roku 2011.

W podsumowaniach stanu bezpieczeństwa oraz pracy Policji nie można nie wskazać ocen społecznych. Z badania dotyczącego oceny instytucji publicznych przedstawionego przez Komendę Główną Policji, zrealizowanego przez Centrum Badania Opinii Społecznej we wrześniu 2012 roku, wynika, że większość Polaków – 68% dobrze ocenia pracę Policji. Lepiej od Policji oceniane są tylko niektóre media i wojsko. Podczas, gdy pozytywnie na temat działalności

¹¹ Zob. art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

¹² Statystyczny obraz Radomia 2013

wypowiada się większość ankietowanych (68%), to przeciwnego zdania była tylko jedna piąta respondentów (22 %) ¹³.

Działania Komendy Miejskiej Policji w Radomiu obejmowały różne obszary, w tym współpracę z Wyższą Szkołą Nauk Społecznych i Technicznych. W 2013 roku przeprowadzono badanie ankietowe mieszkańców Radomia, którego celem była analiza poczucia bezpieczeństwa społecznego, a także diagnoza społecznych potrzeb i oczekiwań w kwestii poprawy bezpieczeństwa na terenie miasta Radomia, a tym samym poprawy warunków życia mieszkańców.

Bodźcem do przeprowadzenia takich badań była chęć zdiagnozowania zadowolenia z organizowanych debat społecznych pod hasłem „Bezpieczeństwo to nasza wspólna sprawa” oraz zasadność ich dalszej organizacji. Po zakończeniu każdego ze spotkań były opracowywane wnioski uczestników debaty dotyczące poprawy bezpieczeństwa na terenie miasta. Pierwsza z serii debat odbyła się w grudniu 2012 roku i prowadzone są do dnia dzisiejszego. Inicjatorem tych spotkań z mieszkańcami był Wojewoda Mazowiecki, a uczestnikami są także Mazowiecki Komendant Wojewódzki Policji z siedzibą w Radomiu, Komendant Miejski Policji w Radomiu, przedstawiciele władz samorządowych, prezesi, dyrektorzy radomskich firm oraz mieszkańcy.

Ponadto w ramach profilaktyki problemu przemocy w rodzinie w 2013 Komenda Miejska Policji wspólnie z Urzędem Miasta zorganizowała konferencję „Rodzina bez przemocy i wolna od uzależnień”. Konferencja promowała wspólna kampanię pod hasłem „Stop – przemocy wobec dzieci”. Podczas konferencji zaprezentowano poradnik dotyczący problematyki uzależnień oraz występującego zjawiska przemocy. W poradniku wypowiadają się specjaliści z różnych dziedzin, dlatego jest to bardzo cenna wiedza. W poradniku można znaleźć ponadto kontakty do instytucji, którym należy zgłaszać przypadki przemocy oraz instytucji udzielających pomocy ofiarom przemocy.

W ramach porozumienia pod hasłem „Odświeżamy nasze miasto-TOB3CIT” zawartego z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Radomiu od stycznia do września 2013 roku organizowano szkolenia dla policjantów i pracowników cywilnych policji dotyczące szkodliwości wpływu dymu tytoniowego, tworzenia tzw. stref bezdymnych oraz egzekwowania w związku z tym prawa. Inicjatorem projektu był Główny Inspektorat Sanitarny, a całość została dofinansowana przez Światową Fundację ds. Walki z Chorobami Płuc (World Lung Foundation) oraz Fundację Bloomberga.

W marcu 2014 roku Komenda Miejska Policji w Radomiu rozpoczęła także cykliczne spotkania dla uczniów klas trzecich szkół podstawowych

---

¹³ <http://www.kwp.radom.pl/statystyka-2012>

dotyczące bezpieczeństwa pn. „Akademia Bezpiecznego Geniusza”. Projekt ten przygotowany został przez Komendę Miejską Policji w Radomiu przy współpracy Prezydenta Miasta Radomia i Europejskiej Uczelni Społeczno Technicznej. W każdym spotkaniu udział biorą uczniowie klas trzecich radomskich szkół podstawowych. W trakcie spotkania prezentowany jest uczniom film profilaktyczny dotyczący bezpieczeństwa, w którym poruszane są m.in. kwestie bezpiecznego zachowania „niechronionych” uczestników ruchu drogowego, kontaktów z osobami obcymi, a także numerów alarmowych. Kolejnym elementem spotkania są pokazy fizyko - chemiczne oraz przybliżenie pracy policyjnego technika kryminalistyki. Na zakończenie spotkania uczniowie biorą udział w pokazie terapii behawioralnej.

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Radomia i odwiedzających miasto gości – poczucie bezpieczeństwa jest kolejnym elementem składającym się na warunki życia w mieście. Poczucie zagrożenia wprowadza bowiem niepokój, który nie sprzyja rozwojowi, a wręcz go ogranicza. Miasta, w którym ich mieszkańcy czują się bezpiecznie, a dodatkowo potwierdzają to statystyki policyjne, są postrzegane jako bardziej atrakcyjne, zarówno osiedleńczo jak również inwestycyjnie.

I.16 Infrastruktura, transport i komunikacja

Strukturę zagospodarowania przestrzennego miasta tworzą: śródmiejska zabudowa mieszkaniowo-usługowa, której znacząca część pochodzi jeszcze sprzed roku 1945; zwarte osiedla i zespoły zabudowy wielorodzinnej; zwarte osiedla zabudowy jednorodzinnej i obszary, na których zabudowa ta jest rozproszona i przyjmuje formę zagrodową; zespoły zabudowy przemysłowo-technicznej; tereny leśne; obszary dolin rzecznych; znaczące powierzchnie użytkowane rolniczo; tereny zajęte pod infrastrukturę transportu. Pomiędzy terenami strefy śródmiejskiej a obecnymi przedmieściami znajdują się obszary dawnych przedmieść Radomia i powojennej zabudowy wielorodzinnych osiedli mieszkaniowych.

Dla rozwoju Radomia niezwykle istotny jest jego układ drogowy. Radom jest bowiem bardzo ważnym węzłem komunikacyjnym o znaczeniu regionalnym. Miasto leży na skrzyżowaniu dróg krajowych: drogi krajowej nr 7 Gdańsk-Kraków (trasy E77 łączącej Europę Północną z Adriatykiem), drogi krajowej nr 12 Poznań-Lublin (trasy stanowiącej najkrótsze połączenie pomiędzy Berlinem a Kijowem) oraz drogi krajowej nr 9 Radom-Rzeszów i dalej na południe Europy. Fakt ten determinuje przebieg i charakter dróg i ulic

zlokalizowanych w granicach miasta. Muszą one łączyć w sobie dwie funkcje, gdyż obsługują jednocześnie ruch tranzytowy oraz ruch lokalny. Według danych Miejskiego Zarządu Dróg i Komunikacji, w roku 2012 długość dróg gminnych w Radomiu wynosi 189,97 km, natomiast dróg powiatowych 100,59 km. Przez Radom przebiegają również trzy drogi wojewódzkie: Trasa nr 737, Trasa nr 740 i Trasa nr 744.

Głównymi problemami drogowego układu komunikacyjnego miasta Radomia jest:

- niski standard dróg, przejawiający się złym stanem technicznym nawierzchni i przestarzałymi parametrami dróg niedostosowanymi do obecnego ruchu, a z pewnością nie uwzględniającymi przyszłych potrzeb miasta w tym zakresie;
- obciążenie niektórych ulic w mieście jednocześnie ruchem tranzytowym oraz ruchem lokalnym (towarowym i osobowym);
- brak obwodnic wyprowadzających ruch tranzytowy z miasta.

Dla prawidłowego funkcjonowania miasta, a także dla realizacji koncepcji „regionalnego obszaru metropolitalnego” kluczowe znaczenie ma transport zbiorowy. W Radomiu obejmuje on swoim zasięgiem zarówno miasto, jak również sąsiednie gminy. W chwili obecnej komunikacja zbiorowa Radomia obejmuje 23 linie autobusowe miejskie. Łączna długość wszystkich linii w mieście wynosi 318,8 km. Maksymalnie w ruchu pozostaje 130 autobusów, z których około 74% to nowoczesne autobusy niskopodłogowe. Długość tras komunikacyjnych wynosi około 165 km, w tym poza granicami miasta około 23,9 km. Z transportu zbiorowego Radomia rocznie korzysta około 41,2 mln. osób. W Radomiu długość ścieżek rowerowych wzdłuż ciągów komunikacyjnych wynosi 36,2 km. Aktualnie na terenie gminy funkcjonuje jeden dworzec autobusowy, który jest przystosowany do obsługi osób niepełnosprawnych. Na układ kolejowy Radomia składa się jeden dworzec kolejowy – Radom Główny, dwa przystanki osobowe – Radom Południowy i Radom Potkanów oraz stacja towarowa – Radom Wschodni¹⁴

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Dla rozwoju miasta szczególnie korzystne byłoby, gdyby udało się wzmocnić intensywność i zwiększyć zakres obecnych połączeń regionalnych. Dostępność komunikacyjną Radomia należy uznać za jedną z mocnych stron miasta. Warto zauważyć, że prowadzone są bieżące remonty. Radom jako duże miasto, obdarzone znaczącym potencjałem powinien być w stanie wytworzyć własny obszar oddziaływania, a nawet pewną formę „regionalnego obszaru

---

¹⁴ <http://www.mzdik.pl/>

metropolitalnego”. Transport publiczny jest instrumentem realizacji polityki społecznej władz publicznych. Jej głównym celem realizowanym w Radomiu jest zapewnienie wszystkim mieszkańcom, niezależnie od statusu społecznego i materialnego, oczekiwanego przez nich poziomu mobilności. Podstawowym narzędziem realizacji określonej polityki społecznej za pośrednictwem transportu miejskiego, są uprawnienia do przejazdów ulgowych i bezpłatnych. Wg stanu na dzień 28 lutego 2013 r., 16,2% mieszkańców Radomia było uprawnionych do przejazdów bezpłatnych w komunikacji miejskiej.

I.17 Ochrona środowiska

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie przeprowadza cykliczny monitoring stanu zanieczyszczenia powietrza i dokonuje klasyfikacji poszczególnych obszarów województwa pod względem poziomu zanieczyszczeń. Wyróżnia się trzy klasy ocen:

- klasa A – jeżeli stężenia substancji na terenie danego obszaru nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych i poziomów celów długoterminowych;
- klasa B – jeżeli stężenia substancji na terenie danego obszaru przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasa C – jeżeli stężenia substancji na terenie danego obszaru przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku, gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe i poziomy celów długoterminowych.

W województwie mazowieckim klasyfikację wykonano w 4 strefach: aglomeracji warszawskiej, miastach Radom i Płock oraz w strefie mazowieckiej.

Gmina Radom opracowała Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Radomia oraz Program Ochrony Środowiska. Dokumenty te zawierają diagnozę stanu środowiska, uwzględniają kierunki rozwoju miasta oraz wskazują niezbędne działania w celu utrzymania i dalszej poprawy stanu środowiska. Opracowania te mają charakter długoterminowy i przyczynią się do lepszego zarządzania środowiskiem.

W Radomiu zlokalizowanych jest 9 parków spacerowo-wypoczynkowych z czego 3 wpisane są do rejestru zabytków – Stary Ogród, Leśniczówka i Park im. Tadeusza Kościuszki. Są to także najpopularniejsze miejsca spacerowe radomian. Dodatkowo w rejestrze zabytków Radomia figurują jeszcze cztery kompleksy zieleni oraz 7 pomników przyrody – około stuletnie dęby i modrzewie,

jak również użytek ekologiczny „Bagno”. Najbardziej narażona na niekorzystne oddziaływanie zanieczyszczeń środowiska jest zieleń zlokalizowana wzdłuż tras komunikacyjnych, w szczególności w Śródmieściu, na obszarze o intensywnej zabudowie. Na terenie Radomia od kilku lat wdrażana jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych. Wyspecjalizowane firmy zajmują się zbiórką makulatury, szkła, tworzyw sztucznych, zużytych lamp rtęciowych, przetworzonych olejów silnikowych, odpadów medycznych i przeterminowanych leków, a także podziałem odpadów na masę suchą i mokrą oraz zbiórką odpadów zielonych dla potrzeb kompostowni. Wydatki jakie w 2012 roku były przeznaczone na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska wynosiły **2.521 500,77 zł.**¹⁵

Wnioski wraz z opisem dynamiki:

Podsumowując wyniki badań emisji zanieczyszczeń atmosferycznych w Radomiu, należy stwierdzić, że największym problemem na terenie miasta jest ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym i zawartym w nim benzo-a-pirenem. Główną przyczyną przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń pyłu zawieszonego w powietrzu jest tzw. niska emisja z indywidualnie ogrzewanych budynków i ze środków transportu.

Warunki życia mieszkańców miasta Radomia są w wysokim stopniu uzależnione od prawidłowo pełnionych funkcji przez tereny zieleni miejskiej. Tymczasem, obserwuje się narastający wzrost zagrożeń i niekorzystny ich wpływ na stan zieleni. Aby przeciwdziałanie zagrożeniom mogło być skuteczne, winno być podejmowane w skali odpowiadającej wielkości zagrożenia. Do działań jakie powinny być podejmowane przez władze miasta w celu poprawy jakości radomskiej zieleni miejskiej oraz w celu poprawy warunków ekologicznych w mieście powinno należeć: poprawa stanu zieleni towarzyszącej trasom komunikacyjnym, poprzez lepsze zabezpieczanie tej zieleni przed zanieczyszczeniami komunikacyjnymi, zwiększanie zasobów zieleni miejskiej, zwłaszcza w formie urządzonej w połączeniu z infrastrukturą sportowo-rekreacyjną. Prowadzona edukacja ekologiczna sprzyja podniesieniu poziomu świadomości społecznej i przyczynia się do poprawy stanu środowiska oraz eliminacji negatywnych zachowań.¹⁶

---

¹⁵ Sprawozdanie z realizacji budżetu Miasta Radomia za 2012 rok

¹⁶ <http://www.radom.pl/page/21,srodowisko.html>

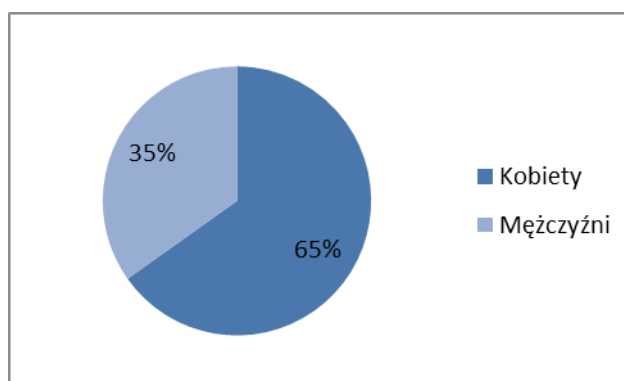
IV. Diagnoza sytuacji społecznej wraz z wnioskami końcowymi

Materiałem wyjściowym do prac nad aktualizacją Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2020, była analiza sprawozdawczości Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radomiu, ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2010-2012, dane z Urzędu Miejskiego w Radomiu, PUP, GUS i BDL, a przede wszystkim wyniki badań ankietowych przeprowadzanych na mieszkańcach miasta Radomia w zakresie lokalnych uwarunkowań i problemów społecznych dla potrzeb ww. dokumentu.

Od 28 października do 21 listopada 2013r. została przeprowadzona ankieta badająca opinie mieszkańców Radomia na temat występujących problemów społecznych w mieście. Miejscem dystrybucji ankiety był Urząd Miejski w Radomiu, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Stowarzyszenie „Radomskie Centrum Przedsiębiorczości”. Respondenci zostali wybrani w sposób losowy. W rezultacie w badaniach wzięło udział 224 mieszkańców. Analizie poddano ankiety 146 kobiet i 78 mężczyzn.

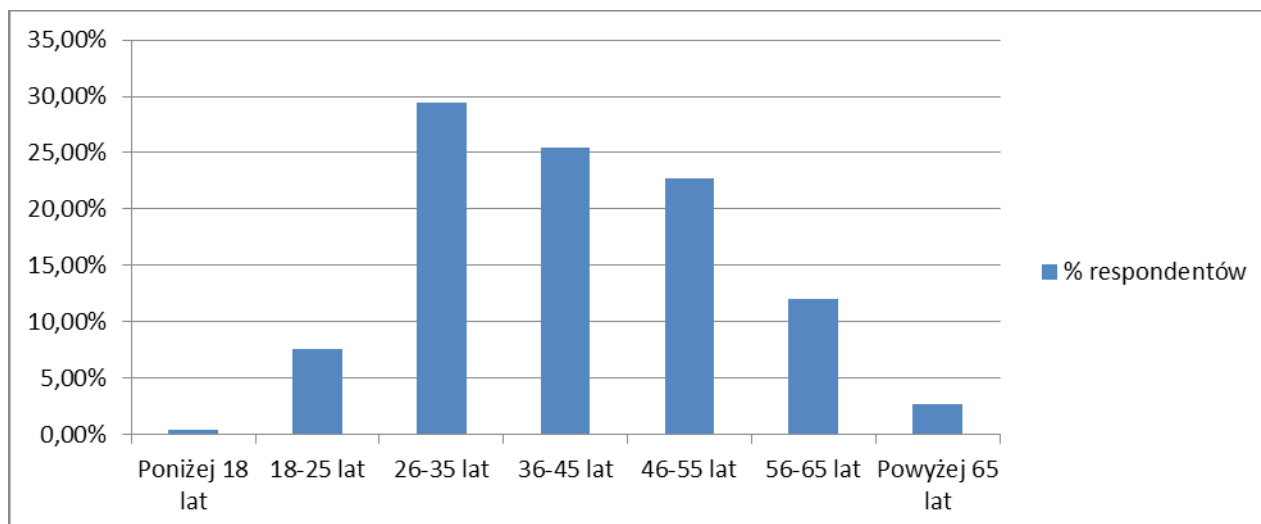
Grupę ankietowanych stanowili mieszkańcy Radomia w każdym przedziale wiekowym, w każdej formie aktywności zawodowej oraz na różnych poziomach wykształcenia. Dzięki tak dobranej grupie respondentów został uzyskany pogląd na aktualne problemy społeczne istniejące w mieście, z jakim borykają się mieszkańcy wszystkich grup społecznych. Każda osoba miała możliwość wypowiedzenia się, co do istniejących problemów społecznych, jak również miała możliwość naświetlenia problemów ukrytych, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie.

Wykres 5: Struktura płci respondentów badania ankietowego.

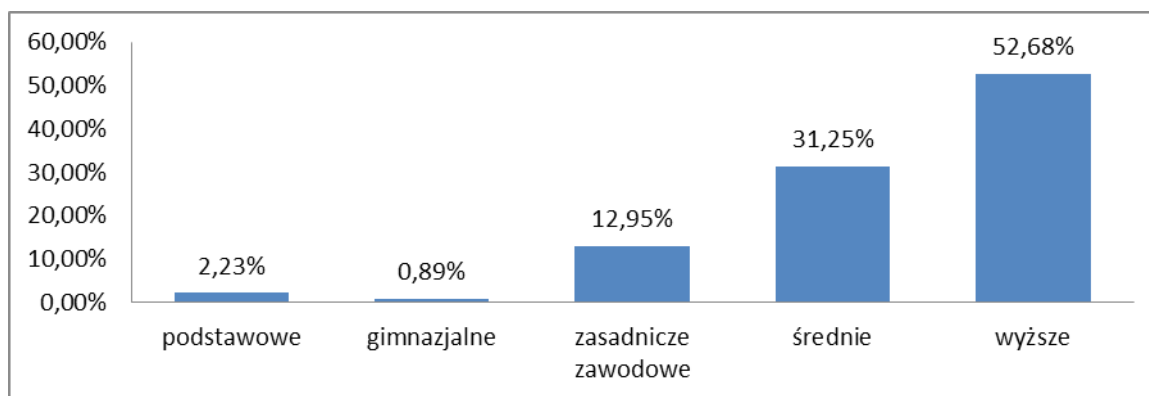
Źródło: Opracowanie na podstawie wypełnionych ankiet.

Wykres 6: Struktura wieku respondentów badania ankietowego.

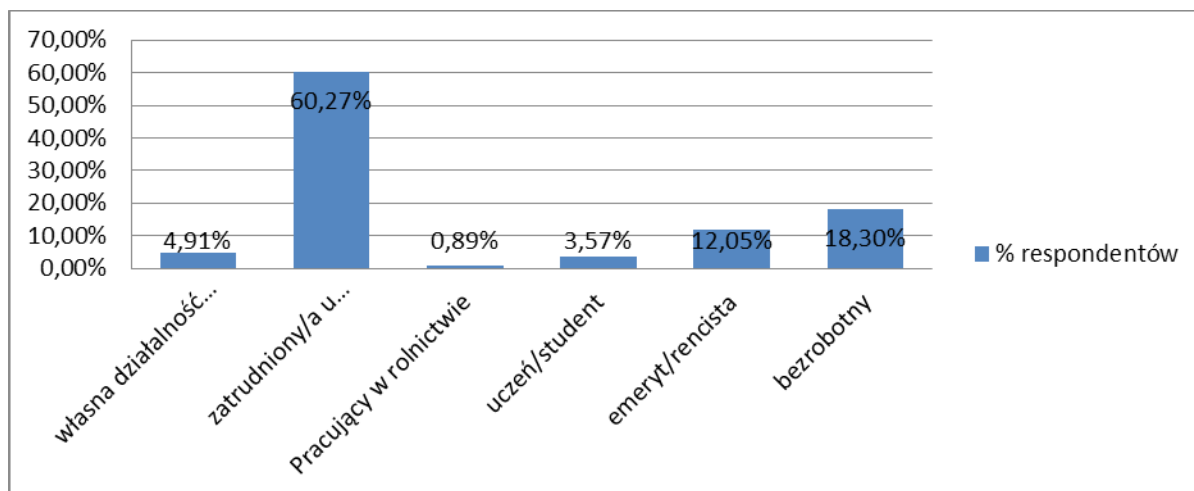
Źródło: Opracowanie na podstawie wypełnionych ankiet.

Wykres 7: Struktura wykształcenia respondentów badania ankietowego.

Źródło: Opracowanie na podstawie wypełnionych ankiet

Wykres 8: Struktura respondentów badania ankietowego pod względem aktywności zawodowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wypełnionych ankiet

W pierwszej części ankiety na skierowane pytanie dotyczące problemów społecznych, odpowiedzi respondentów przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9: Struktura odpowiedzi na pytanie „Czy dostrzega Pan/Pani w mieście, niżej wymienione problemy społeczne?” (przyjęte wagi punktowe: -1 -nie, 0 - nie wiem, 1 - tak).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wypełnionych ankiet.

Zakres diagnozy i charakterystyczne dla różnych grup społecznych problemy o najwyższym stopniu natężenia to: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, alkoholizm lub narkomania, przemoc, długotrwała lub ciężka choroba, bezdomność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Jak wynika z analizy ankiet, do najważniejszych problemów społecznych rodzin widzianych oczami mieszkańców Radomia zalicza się bezrobocie, niepełnosprawność, uzależnienia, przemoc oraz bezradność w sprawach wychowawczych. Bezrobocie jest jednym z głównych problemów społecznych zarówno w skali kraju jak i miasta Radomia oraz jedną z przyczyn pogarszania się funkcjonowania rodziny. Długi okres pozostawania bez pracy w efekcie może powodować ubóstwo, bezdomność, przemoc w różnych sferach, zanikanie

autorytetu rodzicielskiego itp. Istnieje także duże prawdopodobieństwo przejmowania przez dzieci negatywnych wzorców społecznych, co w konsekwencji może doprowadzić do dziedziczenia statusu bezrobotnego. Kolejnym bardzo ważnym problemem rodzin są uzależnienia i współuzależnienie.

Następnie respondenci zostali poproszeni o wskazanie obszarów problemów społecznych, które wymagają pilnego podjęcia działań. Odpowiedzi przedstawiają się następująco:

Wykres 10: Struktura odpowiedzi na pytanie: „Które i jak ważne są do rozwiązania poniżej problemy społeczne w mieście?” (przyjęte wagi punktowe: 0-nie wiem, 1-mało ważny, 2-średnio ważny, 3-bardzo ważny).

Źródło: Opracowanie na podstawie wypełnionych ankiet

Dostrzegane problemy społeczne wymagają podejmowania wszechstronnych działań w celu przeciwdziałania sytuacjom krytycznym w życiu jednostek i zbiorowości, poprawy ich warunków bytowych oraz wyrównywania różnic socjalnych w wielu obszarach aktywności społecznej. Na podstawie ustawy o pomocy społecznej z różnych form świadczeń z pomocy w roku 2012 skorzystały łącznie **8.763** środowiska (pod tym pojęciem należy rozumieć samotne osoby lub rodziny, które tworzą gospodarstwa domowe, w których żyje

18.582 osoby, co stanowi około 10% mieszkańców Radomia¹⁷). Przyczynami ich trudnej sytuacji było:

- bezrobocie – dotyczyło 6.308 środowisk, co stanowi 72 % ogółu korzystających z pomocy;
- niepełnosprawność – dotyczyła 2.856 środowisk (32 %),
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego – dotyczyła 1.284 środowisk (14%),
- długotrwała choroba – dotyczyła 1.168 środowisk (13%),
- alkoholizm – dotyczył 526 środowisk (6%),
- ochrona macierzyństwa – dotyczyła 662 środowisk (7%),
- bezdomność – dotyczyła 177 środowisk (2%),
- inne (zdarzenia losowe, narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego) dotyczyło 196 środowisk (2 %).

Wyjaśnić należy, że w danym środowisku może występować wielość problemów, zatem jeden problem może być przyczyną, jak również skutkiem innych problemów.

Tabela 14: Środowiska objęte pomocą społeczną.

Lp.	Problem społeczny	Lata		
		2010	2011	2012
1	Ubóstwo	7 388	7 049	7 166
2	Bezrobocie	6 526	6 215	6.308
3	Niepełnosprawność	2 904	2 897	2.856
4	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1 358	1 267	1 284
5	Długotrwała lub ciężka choroba	1 120	1 207	1 168
6	Braki w ochronie macierzyństwa lub wielodzietności	683	615	662
7	Alkoholizm / narkomania	555/ 3	543/8	526/11
8	Bezdomność	151	140	177
9	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	156	151	155
10	Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	27	27	30
12	Przemoc w rodzinie	15	21	19
13	Sieroctwo	0	2	51
14	Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0
15	Handel ludźmi	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z MOPS.

¹⁷ Sprawozdanie MOPS w Radomiu za 2012 r.

Dane wskazują, że mimo ogólnego wzrostu poziomu dochodów i wydatków, corocznie coraz większy odsetek ludności znajduje się poniżej granic ubóstwa – zarówno opartych na miarach absolutnych, jak również relatywnych. Oznacza to, że zwiększa się stopień zróżnicowania dochodowego w społeczeństwie oraz, że coraz więcej rodzin nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb. Brak możliwości zaspokojenia kolejnych potrzeb powoduje drastyczny spadek poziomu życia rodziny i może powodować powstawanie innych niekorzystnych zjawisk: osłabienia więzi rodzinnych, alkoholizm, przemoc w rodzinie, bezdomność, a nawet przestępczość. Warto zauważyć, że ponad połowa klientów pomocy społecznej to osoby długotrwale korzystające ze wsparcia.

Wybrane problemy społeczne poddane analizie / ocenie:

- Bezrobocie,
- Niepełnosprawność,
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Z danych przedstawionych w poprzednim podrozdziale wynika, że Gmina Radom w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 powinna podjąć działania o charakterze aktywnej integracji przede wszystkim w zakresie rozwiązywania problemów społecznych dotyczących kwestii bezrobocia, które często bywa przyczyną ubóstwa, kwestii osób niepełnosprawnych oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

W ramach projektu „Kalkulator Kosztów Zaniechania - wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco-wspierających” wprowadzono nowatorski sposób przedstawienia problemów społecznych oparty na trzech stopniach nasilenia danego problemu. Jest on związany z potrzebą zmiany prowadzenia polityki społecznej. Zaproponowany trójpodział jest wstępem do zmiany postrzegania problemów społecznych oraz przejścia z działań interwencyjnych na rzecz działań aktywizujących przypisanych konkretnym grupom potrzebujących w zależności od poziomu dotyczącego ich problemu. Jest on także elementem opracowywanego innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

Charakterystyka wybranych problemów społecznych:

I.18 Bezrobocie

Opis i wnioski:

Dla celów projektu przyjęta została definicja kwestii bezrobocia opierająca się na kryterium braku pracy w momencie stania się klientem MOPS, choć niekoniecznie pozostawania w rejestrach Powiatowych Urzędów Pracy przez cały okres korzystania z usług i świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia. *(W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy - osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nieucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) Powiatowym Urzędzie Pracy.*

Stopa bezrobocia wg. danych PUP w Radomiu (stan na październik 2013r.) wynosi **22,2%**, w województwie mazowieckim **11,0%**, powiat radomski (powiat ziemski) **29,5 %**, ogółem w Polsce **13,0%**. Szczegółowe dane o stanie bezrobocia w Radomiu przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15: Informacje o stanie bezrobocia w Radomiu stan na X 2013r.

Struktura bezrobocia	Ogółem	Kobiety
z prawem do zasiłku	3 334	1 648
bez prawa do zasiłku	17 312	8 183
osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	678	364
do 25 roku życia	2 513	1 063
które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia	219	126
długotrwale bezrobotni	12 980	6 370
powyżej 50 roku życia	5 701	2 413
bez kwalifikacji zawodowych	6 740	2 926
kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	-	2 117
bez doświadczenia zawodowego	5 748	2 621
bez wykształcenia średniego	11 170	4 322
które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	254	8
liczba bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy	50,5	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie stanu bezrobocia PUP w Radomiu.

Pozycja osób bezrobotnych na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych. W grupie osób, które nie pracowały, można było zidentyfikować największy odsetek doświadczających biedy. Sytuacja danej

osoby na rynku pracy jest uzależniona od poziomu wykształcenia, płci i wieku. Bardzo wyraźnie widać, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje zagrożenie ubóstwem. Na brak pracy w Radomiu narażone są przede wszystkim: osoby o niższym poziomie wykształcenia, kobiety, szczególnie te dłużej pozostające bez pracy, młodzież wkraczająca na rynek pracy bez lub ze skromnym doświadczeniem zawodowym, osoby, które przekroczyły 45-50 rok życia.

Z powodu bezrobocia, jako dominującej kwestii społecznej w roku 2012 z pomocy MOPS skorzystało **6.308 środowisk**, co stanowi **72 % ogółu** korzystających z MOPS¹⁸.

Tabela 16: Liczba osób/rodzin bezrobotnych korzystająca z pomocy społecznej.

Opis danych	Lata		
	2010	2011	2012
Liczba osób bezrobotnych / bezrobotnych długotrwale	21 444 / 12 982	20 020 / 12 454	21 112 / 13 009
Liczba osób bezrobotnych- zmiana w procentach w stosunku do roku poprzedniego	+5,7	+6,6%	+ 5,5
Liczba rodzin korzystające z pomocy społecznej z powodu bezrobocia	6 526	6 215	6 308

Źródło: Opracowania własne.

Powyższe dane jednoznacznie wskazują, że dominującym problemem utrudniającym lub uniemożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie osobom korzystającym z MOPS jest bezrobocie. Wskaźnik ten odzwierciedla trudną sytuację na radomskim rynku pracy. Ponadto powrót na rynek pracy klientów Ośrodka jest utrudniony, a często nawet niemożliwy ze względu na niski poziom wykształcenia i kwalifikacji /lub ich brak/ oraz skutki, jakie stały się ich udziałem w związku z długotrwałym brakiem zatrudnienia /m.in.: niska samoocena, brak wiary w siebie i swoje możliwości, stres, bierność, brak motywacji, roszczeniowość. Należy przy tym zaznaczyć, że bezrobocie jest najłatwiejszym do zdiagnozowania problemem, to z nim, bowiem utożsamiają się sami klienci, potwierdzają go także dokumenty z Powiatowego Urzędu Pracy.

Jak wynika z analizy oraz obserwacji problem bezrobocia rzadko występuje w odosobnieniu, najczęściej obok niego, jako przyczyna lub skutek pojawiają się takie problemy jak: zaburzone życie rodzinne, uzależnienia, przemoc, ubóstwo, bezdomność, problemy z prawem, z mieszkaniem itp. Nawarstwienie problemów jest często zgubne w skutkach i prowadzi do degradacji osób i rodzin.

¹⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej za rok 2012 dla Gminy M. Radom

Bezrobocie w mieście Radomiu jest jedną z najważniejszych kwestii społecznych. Pociąga za sobą i jest przyczyną nasilania się negatywnych zjawisk społecznych takich jak: rozwody, trudności wychowawcze z dziećmi, eurosieroctwo, przestępczość młodocianych. Wywołuje negatywne skutki w sferze ekonomicznej i psychospołecznej, które nasilają się w miarę wydłużania się okresu pozostawania bez pracy. Zjawisko to prowadzi zawsze do obniżenia standardu życia, wywołuje pojawienie się poczucia krzywdy, frustracji, sprzyja izolacji społecznej, staje się czynnikiem utraty kwalifikacji zawodowych, pogarsza stan zdrowia, wpływa na wzrost konfliktów społecznych.

Charakterystyka poziomów intensywności problemu społecznego:

Zaproponowany poniżej trójpodział jest wstępem do zmiany postrzegania problemów społecznych oraz przejścia z działań interwencyjnych na rzecz działań aktywizujących przypisanych konkretnym grupom potrzebujących zależności od poziomu dotykającego ich problemu.

Poziom niski (1)

Osoba bezrobotna, czyli niepracująca, aktywnie poszukująca zatrudnienia ciągu ostatniego miesiąca oraz gotowa podjąć pracę w ciągu najbliższych dwóch tygodni. Nie występuje efekt zniechęcenia bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia;

Poziom średni (2)

Osoba zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy, jako bezrobotna stosująca głównie bierne metody poszukiwania zatrudnienia. Osoba bezrobotna średniookresowo. Osoba doświadczająca „pułapki bezrobocia”.

Poziom wysoki (3)

Osoba pozostająca bez pracy długookresowo, zniechęcona poszukiwaniem zatrudnienia. Nie pracuje, od co najmniej dwóch lat. Nie współpracuje ze służbami zatrudnienia, osoba o niskim poziomie zatrudnialności, osoba doświadczająca „pułapki bierności”.

Prognoza i rekomendacje:

W perspektywie do 2020 roku poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia będą zależne od kondycji gospodarki krajowej i europejskiej. Zakłada się, że po okresie obecnej recesji nastąpi poprawa sytuacji ekonomicznej w najbliższych latach, a co za tym idzie zmniejszeniu ulegnie poziom bezrobocia. Tym niemniej szereg osób pozostających obecnie bez pracy będzie miało utrudniony powrót do pełnej aktywności zawodowej (długotrwale bezrobotni, osoby uzależnione, osoby

opuszczające zakłady karne). Wysiłki polityków społecznych winny skoncentrować się w tym okresie na rozwoju form zatrudnienia jakie stwarza ekonomia społeczna. Rozbudowa tego typu infrastruktury winna przynieść ograniczenie skutków bezrobocia w grupach szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

Innowacyjne formy rozwiązywania problemu bezrobocia wymagają prowadzenia aktywnej polityki społecznej nie tylko na szczeblu samorządowym, gminnym, ale też na szczeblu centralnym. Na uwagę zasługuje tu również reforma pomocy społecznej, odejście od pasywnych form udzielania pomocy (świadczenia pieniężne) na rzecz kreowania aktywności u osób bezrobotnych, współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w rozwiązywaniu tak ważnej i kosztownej kwestii społecznej. Kosztami zaniechania będzie mniejszy nakład finansowy na utrzymanie osób długotrwale bezrobotnych. Działania o charakterze aktywnej integracji powinny zmierzać w kierunku rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania bezrobociu, prowadzenie działań aktywizujących i prewencyjnych w zakresie aktywnej polityki społecznej.

Wyzwania:

- Dostosowanie rynku pracy do zmian struktury demograficznej
- Dostosowanie rynku pracy do niepewności i niestabilności spowodowanej np. kryzysem ekonomicznym w UE.
- Aktywizacja zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Efektywny system kształcenia zawodowego i technicznego.
- Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa ludności (intensyfikacja postaw pro-rozwojowych ludności i przedsiębiorczości).
- Dopasowanie ofert edukacji do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Analiza SWOT

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ systematyczne doskonalenie metod zarządzania w PUP, ▪ bezpośredni kontakt PUP z pracodawcami, ▪ zaangażowanie pracowników MOPS	▪ odpływ wykształconej młodzieży, ▪ jednokierunkowa migracja, ▪ niedostateczna informacja o rynku pracy dla młodzieży uczącej się, ▪ niski poziom kwalifikacji osób bezrobotnych i zagrożonych

i PUP na rzecz problemu bezrobocia,

- realizacja projektów systemowych dla osób bezrobotnych,
- rozwinięte szkolnictwo wyższe,
- rozbudowane poradnictwo zawodowe,
- korzystne położenie komunikacyjne,
- klienci pomocy społecznej – bierni zawodowo są motywowani do zmiany swojej sytuacji życiowej i materialnej, np. kontrakt socjalny,
- realizacja projektów systemowych w zakresie przeciwdziałania tej kwestii społecznej,
- zasoby kadrowe pomocy społecznej,
- istnienie CIS, KIS, spółdzielni socjalnej.

bezrobociem,

- nasilenie dysfunkcji społecznych: alkoholizmu, przestępczości, apatii społecznej, syndromu wyuczonej bezradności i rozpadu życia rodzinnego,
- brak wzorców rodzinnych dotyczących kształcenia, zdobycia wykształcenia,
- zbyt mało rozwinięty system instytucji wspierania przedsiębiorczości,
- brak dużych zakładów szczególnie w sferze produkcyjnej.

Szanse

- poprawa sytuacji osób długotrwale bezrobotnych, młodzieży i kobiet na rynku pracy dzięki aktywnym formom wspierania,
- wykorzystanie potencjału ludzkiego (bezrobotni) pod potrzeby inwestorów,
- identyfikacja władz lokalnych z problemami bezrobocia,
- chęć rozwijania dialogu społecznego,
- promowanie ekonomii społecznej,
- współpraca z partnerami lokalnymi, regionalnymi i ponadregionalnymi,
- współpraca z Województwem i

Zagrożenia

- mała ilość inwestycji tworzących nowe miejsca pracy,
- niewystarczające środki finansowe na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu,
- niedoskonałość i niestabilność przepisów dotyczących bezrobocia,
- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych,
- nieadekwatne kwalifikacje osób bezrobotnych w stosunku do szybkiego postępu technicznego,
- obawy pracodawców wobec osób niepełnosprawnych jako

- sąsiednimi powiatami,
- szybki postęp techniczny i technologiczny, jako szansa dla młodych dobrze wykształconych osób,
  - umiejętność pozyskiwania środków zew. na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.

potencjalnych pracowników

I.19 Niepełnosprawność

Opis i wnioski:

Osoby z niepełnosprawnością mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami (Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych).

Jedną z dominujących przyczyn trudnej sytuacji życiowej jest długotrwała choroba oraz wiążąca się z nią niepełnosprawność. W tej grupie są przede wszystkim osoby z orzeczoną stopniem niepełnosprawności, które nie nabyły prawa do świadczeń z ZUS, jak również osoby/ rodziny o niskich świadczeniach z ZUS, które nie są w stanie między innymi wykupić niezbędnych leków, opłacić czynszu należności za energię elektryczną itp.

W Radomiu w 2012 roku ze świadczeń z pomocy społecznej, z powodu niepełnosprawności skorzystało **2856** środowisk. Stanowi to 32 % ogółu korzystających z pomocy, natomiast zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności otrzymało **918 osób**. Liczbą świadczeń objęto 4 894 środowisk, na które została wydatkowana kwota w wysokości **832 119 zł**. Ze świadczeń pielęgnacyjnych skorzystało **1313** osób, a z zasiłku pielęgnacyjnego **4698** osób¹⁹. W ciągu ostatnich dwóch lat nastąpiło zmniejszenie udziału osób z orzeczoną umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, jak też znacznym oraz zmniejszył się udział osób z orzeczoną lekkim stopniem niepełnosprawności. Na terenie miasta Radomia znajduje się Środowiskowy Dom Samopomocy, który dzieli się na typy:

- Typ A – dla osób przewlekłe psychicznie chorych – przy ul. Juliusza 18 (30 miejsc);
- Typ B – dla osób upośledzonych umysłowo – przy ul. Rodziny Zietałów 13 (15 miejsc).

¹⁹ Sprawozdanie MOPS za 2012 r.

W roku 2014 planowane jest przeniesienie obydwu placówek do nowej siedziby przy ul. Dzierzkowskiej 9.

Ponadto funkcjonuje 5 warsztatów terapii zajęciowej:

- przy Polskim Stowarzyszeniu Na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym 24 Koło w Radomiu dla 35 osób,
- przy Stowarzyszeniu Pomocy Dzieciom Niewidomym i Niedowidzącym „Nadzieja” dla 40 osób,
- przy Polskim Związku Głuchych dla 30 osób,
- przy Polskim Związku Niewidomych dla 25 osób,
- przy Radomskim Stowarzyszeniu Sportu i Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „START” dla 40 osób.

Na działalność ww. placówek w 2012 roku wydatkowano kwotę 2.515.320 zł.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na rzecz osób niepełnosprawnych realizują w MOPS następujące działy:

- **Dział Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych**, którego działania mają na celu rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. Zadania są realizowane m. in. poprzez: organizowanie warsztatów terapii zajęciowej, turnusów rehabilitacyjnych oraz zespołów ćwiczeń. Ponadto podejmowane są działania zmierzające do ograniczenia skutków niepełnosprawności i likwidacji barier architektonicznych. Dział realizuje również zadania wchodzące w zakres rehabilitacji zawodowej, której celem jest ułatwienie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego osobom niepełnosprawnym, poprzez umożliwienie korzystania z poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy.
- **Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności** orzeka o stopniu niepełnosprawności do celów poza rentowych (np.: w celu skorzystania z ulg komunikacyjnych, podatkowych, zatrudnienia, uczestnictwa w terapii zajęciowej, możliwości uzyskania pomocy itp). Ponadto do zadań Zespołu należy ustalanie uprawnień dzieci do zasiłku pielęgnacyjnego poprzez orzeczenie o niepełnosprawności.
- **Dział Usług Opiekuńczych i Pomocy Stacjonarnej** zajmuje się zapewnianiem pomocy domowej w formie usług opiekuńczych osobom potrzebującym wsparcia w zakresie zaspakajania codziennych potrzeb życiowych, opieki higienicznej i pielęgnacji, kontaktu z otoczeniem. Zajmuje się także zapewnianiem specjalistycznych usług opiekuńczych.

Na obsługę zadań wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnienie osób niepełnosprawnych wydatkowano kwotę **470.462,55 zł**, z tego na wynagrodzenia wraz z pochodnymi **438.975,20 zł**, zaś

na wydatki rzeczowe **31.487,35 zł**. Dochody powiatu z tytułu realizacji zadań PFRON wyniosły **164.400,53 zł**.²⁰

Prócz środków budżetowych na działania na rzecz poprawy sytuacji bytowej osób niepełnosprawnych Miasto Radom pozyskuje również Fundusze Europejskie. Dzięki nim w 2010r. został uruchomiony projekt "Bezpłatny Internet dla mieszkańców Radomia zagrożonych wykluczeniem cyfrowym" o łącznej wartości **10.149.100 zł**. W ciągu 5 lat dostęp do Internetu ma być zapewniony dla 1500 gospodarstw domowych z terenu Gminy Miasta Radomia zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej lub niepełnosprawności. 500 gospodarstw domowych objętych projektem, zostanie z kolei wyposażonych w sprzęt komputerowy z uwzględnieniem specjalnych potrzeb osób niepełnosprawnych. Tym samym projekt przyczyni się do wyrównania szans edukacyjnych, niwelowania różnic w dostępie do Internetu, a co za tym idzie zapewni możliwość korzystania z usług i aplikacji internetowych osobom mniej zamożnym i niepełnosprawnym.

W województwie mazowieckim, podobnie jak w całym kraju, problemem osób niepełnosprawnych są trudności w uczestnictwie w życiu społecznym i zawodowym. Osoby niepełnosprawne mają również ograniczone możliwości korzystania z oferty edukacyjnej oraz są zdecydowanie gorzej wykształcone. Jak pokazują dane, osoby zarejestrowane w PUP w Radomiu mające status osoby niepełnosprawnej posiadają z reguły niższe wykształcenie **44,7%** ogółu zarejestrowanych - niepełnosprawnych bezrobotnych²¹. Zatrudnienie zapewnia między innymi niezależność osobistą i materialną, jednak dla osób niepełnosprawnych ma wartość dodatkową - kompensuje ograniczenia wynikające z niepełnosprawności. Spośród 587 ofert pracy, jakie wpłynęły do Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu zaledwie 31 ofert (5,3% ogółu ofert) skierowanych było do osób niepełnosprawnych. Nikły jest także udział osób niepełnosprawnych w formach wsparcia i aktywizacji zawodowej.

Analizując problematykę niepełnosprawności należy zdawać sobie sprawę, że aktywizacją osób niepełnosprawnych zajmują się głównie organizacje pozarządowe, warsztaty terapii zajęciowej, specjalne ośrodki szkolno - wychowawcze, ośrodek pomocy społecznej. Działania tych instytucji i organizacji zmierzają do zabezpieczenia podstawowych potrzeb życiowych, wspomaganie w procesie rehabilitacji, likwidacji barier architektonicznych. Zbyt mała jest jednak liczba kompleksowych działań partnerskich, integrujących osoby niepełnosprawne z różnych placówek oraz osoby niepełnosprawne pozostające w swoim środowisku, ze środowiskiem lokalnym mających na celu przeciwdziałanie zjawisku wykluczania. Konieczne jest zatem stworzenie

²⁰ Sprawozdanie MOPS za 2012 r.

²¹ Informacje o stanie zatrudnienia PUP w Radomiu – październik 2013r.

systemowych rozwiązań, które zapobiegałyby temu zjawisku i pozwalały osobom niepełnosprawnym na uczestnictwo w życiu społecznym.

Ponadto niezbędny jest rozwój instytucji świadczących kompleksową pomoc w zakresie rehabilitacji oraz aktywizacji społeczno – zawodowej. Niedostateczna jest również liczba warsztatów terapii zajęciowej lub podobnych instytucji umożliwiających wyjście z domu oraz nabycie lub rozwinięcie różnych umiejętności np.: z zakresu pełnienia ról społecznych itp. Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą, konieczna jest zatem polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi jeżeli chodzi o ich edukację i aktywny udział w społeczeństwie. Sporych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa oraz budowa dla tej grupy osób systemu wsparcia.

Charakterystyka poziomów intensywności problemu społecznego:

Zgodnie z założeniami projektu ten problem można rozważyć również w kategoriach nasilenia jego występowania:

Poziom niski (1)

Osoba wymagająca niewielkiego, okresowego wsparcia w wybranych czynnościach wykraczających poza podstawowe aktywności dnia codziennego, lub terapii/rehabilitacji w niewielkim wymiarze czasowym. Może samodzielnie, bądź z niewielkim wsparciem.

Poziom średni (2)

Osoba wymagająca codziennego wsparcia w miejscu zamieszkania w postaci usług opiekuńczych (gospodarczych i pielęgnacyjnych), lub codziennej terapii/rehabilitacji. Wymaga wsparcia, by uczestniczyć w życiu społecznym.

Poziom wysoki (3)

Osoba wymagająca stałego wsparcia w miejscu zamieszkania w większości podstawowych czynności dnia codziennego, lub codziennej intensywnej terapii/rehabilitacji. Jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym jedynie przy pomocy innej osoby. Spełnia kryteria pozwalające na skierowanie do placówki całodobowego pobytu.

Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
▪ oferta edukacyjna dostosowywana do części potrzeb osób niepełnosprawnych, ▪ przedszkola i szkoły posiadające oddziały integracyjne, jak również istnienie szkół specjalnych skierowanych do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, ▪ sieć placówek zajmujących się rehabilitacją leczniczą i usprawniającą, ▪ osoby niepełnosprawne chętne do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i korzystania z poradnictwa zawodowego, ▪ angażowanie społeczności lokalnej w działania wspierające i przełamywanie stereotypów środowiskowych – aktywizacja osób niepełnosprawnych intelektualnie, ▪ świadczenie usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych), ▪ realizacja programu pn. PILOTAŻOWY PROGRAM „AKTYWNY SAMORZĄD”, ▪ realizacja projektu „Po prostu pracuj - aktywizacja osób niepełnosprawnych z Radomia w latach 2013-2014”.	▪ mała aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych przy wysokim odsetku ww. grupy społecznej w strukturze beneficjentów MOPS, ▪ niedostateczna liczba ofert pracy wpływających do Powiatowego Urzędu Pracy skierowanych do osób niepełnosprawnych, ▪ niska stopa zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, ▪ niewielki udział niepełnosprawnych w formach wsparcia i aktywizacji zawodowej, ▪ niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP, ▪ trudna sytuacja finansowa osób niepełnosprawnych, ▪ stereotypy i uprzedzenia do osób niepełnosprawnych, zwłaszcza osób psychicznie chorych, ▪ brak standardów usług opiekuńczych, ▪ brak dobrze wyposażonej publicznej, ogólnodostępnej wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, ▪ zbyt mała ilość kompleksowych działań partnerskich, ▪ słabo rozwinięta infrastruktura systemu opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi.
Szanse	Zagrożenia
▪ wzrost poziomu wykształcenia	▪ starzenie się społeczeństwa, wzrost

osób niepełnosprawnych, ▪ zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, ▪ zwiększenie aktywności potencjalnych pracodawców, ▪ likwidacja barier architektonicznych i w komunikowaniu się, ▪ egzekwowanie przepisów dotyczących przystosowania obiektów budowlanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, ▪ zwiększenie dostępu do nowoczesnych systemów informacyjnych (w tym pomoc w zakupie sprzętu komputerowego i w dostępie do internetu), ▪ współpraca z mediami w celu kształtowania pozytywnego wizerunku osoby niepełnosprawnej oraz upowszechniania wiedzy o ww. grupach społecznych, ▪ współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym, ▪ dostęp do finansowania inicjatyw na rzecz osób z niepełnosprawnością ze środków funduszy strukturalnych, ▪ umiejętność pozyskiwania środków zewnętrznych.	odsetek osób starszych w strukturze społecznej, ▪ rosnąca liczba osób niepełnosprawnych, ▪ uzależnienie od pomocy społecznej, ▪ relatywnie coraz niższe (wobec kosztów utrzymania) świadczenia emerytalno-rentowe, ▪ utrudniony dostęp do bezpłatnych usług opieki zdrowotnej, ▪ stereotypy i uprzedzenia w stosunku do osób, niepełnosprawnych, szczególnie osób psychicznie chorych.

Prognoza i rekomendacje:

Przy wielości podmiotów oferujących osobom niepełnosprawnym rehabilitację społeczną, zdrowotną i zawodową zachodzi potrzeba zwiększenia koordynacji działań zarówno instytucji samorządowych jak i pozarządowych. Przy zakładanej do 2020 roku wzrastającej liczbie osób niepełnosprawnych należy zadbać o indywidualizację rozwoju dla osób pozostających w wieku aktywności zawodowej, zindywidualizowaną rehabilitację i opiekę dla niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym. Wzrastająca systematycznie liczba osób niepełnosprawnych wymaga dostosowania miasta do potrzeb tej

grupy społecznej, co oznacza systematyczne diagnozowanie potrzeb tej grupy oraz inwentaryzację istniejących barier nie tylko architektonicznych, ale także mentalnych.

Wyzwania:

- Zapewnienie dostępu do rehabilitacji dostosowanej optymalnie do potrzeb osoby niepełnosprawnej.
- Spójne monitorowanie skali problemu.
- Aktywizowanie społeczne i zawodowe osób niepełnosprawnych z uwzględnieniem własnej aktywności osoby niepełnosprawnej w podejmowaniu wyzwań.
- Tworzenie i rozwijanie spójnego systemu aktywizacji i integracji społecznej osób niepełnosprawnych i ich rodzin zwiększających autonomię osoby i rodziny. Promowanie systemowych rozwiązań.
- Prowadzenie działań wielosektorowych (pomoc społeczna, rynek pracy, ochrona zdrowia).
- Rozwój usług środowiskowych wspierających osoby chore i niepełnosprawne oraz ich rodziny. Deinstytucjonalizacja usług.
- Promowanie zatrudnienia osób niepełnosprawnych na otwartym i chronionym rynku pracy.
- Zapewnienie dostępności do edukacji osób niepełnosprawnych
- Wspieranie inicjatyw tworzenia i rozwijania działalności wszelkich grup samopomocowych dla rodzin dotkniętych niepełnosprawnością.

I.20 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Opis i wnioski:

W projekcie przyjęto, że bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oznacza następujące grupy problemów (według źródła ich pochodzenia):

- 57344. problemy wynikające z postawy/zachowań rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
- 57345. problemy wynikające z postawy/działań rodziców w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 57346. problemy wynikające z postawy/zachowań dzieci.

Warto zwrócić uwagę na dokonujące się zmiany jakościowe w sposobie funkcjonowania rodzin. Zła sytuacja materialna, brak środków do życia, trudna sytuacja na rynku pracy, niskie wynagrodzenia, polaryzacja dochodów niosą ze

sobą negatywne konsekwencje. O problemach radomskich rodzin świadczy fakt, iż liczba **1.284** środowisk **14 %** korzystających z pomocy MOPS w Radomiu, wymagająca wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego nie maleje. Wśród rodzin, w których zdiagnozowano ww. problemy, 1052 to rodziny niepełne, liczbę 199 stanowią rodziny wielodzietne, zaś 33 to rodziny pozostałe.

Tabela 17: Rodziny objęte pomocą społeczną.

Wyszczególnienie	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia (pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania, tj. świadczenia udzielane w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji, pomoc udzielana bez konieczności przeprowadzenia wywiadu środowiskowego – praca socjalna, skierowania do CIS, KIS, prac społecznie - użytecznych)	9 209	9 124	8 763
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie pieniężne	9 092	8 512	8 126
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie niepieniężne	2 996	3 700	3 268
Liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy	9 801	9 338	9 067

Źródło: Ocena zasobów z pomocy społecznej za rok 2012 dla Gminy M. Radom

Rodziny te najczęściej w związku z trudnościami finansowymi, brakiem możliwości zmiany sytuacji nie potrafią radzić sobie z problemami dnia codziennego i dlatego korzystają z różnych form pomocy oraz wsparcia, zarówno pieniężnych jak i niepieniężnych. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych i niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym

ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm i wartości.

Problemy społeczne mają wielowymiarowy charakter i ich rozwiązanie wymaga systemowych rozstrzygnięć, zintegrowanej współpracy instytucjonalnej, angażującej sferę polityczną, gospodarczą i społeczną. Dlatego też wskazane jest stworzenie zintegrowanego systemu pomocy skierowanego ku całej rodzinie, a nie odrębnie do poszczególnych jej członków. Należy doprowadzić do wypracowania wspólnych programów i współdziałania wszystkich podmiotów powołanych w celu rozwiązywania społecznych problemów. Ze względu na dobro dzieci i konieczność podnoszenia standardu usług w zakresie rozwoju systemu opieki nad dzieckiem i rodziną konieczna jest kontynuacja podejmowanych w latach ubiegłych działań i rozwijanie szeroko rozumianej rodzinnej opieki zastępczej w miejsce opieki instytucjonalnej.

Opieka popołudniowa dla dzieci, w szczególności z rodzin dysfunkcyjnych na terenie Radomia świadczona jest przez sieć mini świetlic i ognisk dla dzieci, działających przy szkołach, parafiach m.in.:

- Świetlica Towarzystwa Przyjaciół Dzieci - 40 miejsc.
- Katolicka Świetlica Profilaktyczno – Wychowawcza „Oratorium” - 50 miejsc.
- Świetlica Socjoterapeutyczna „Caritas” -75 miejsc.
- Centrum Rozwoju Osobowości prowadzone przez Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny KARAN.

Analizując sytuację rodzinną i środowiskową młodych mieszkańców Radomia, należy zwrócić uwagę w szczególności na sytuację dzieci pochodzących z rodzin ubogich, dotkniętych problemem bezrobocia i uzależnieniem. To w nich najczęściej dochodzi do marginalizowania potrzeb dziecka, zaniedbań wychowawczych i przemocy. Pedagodzy szkolni w odniesieniu do sytuacji dzieci i rodzin, które wspierają, wskazują na:

- potrzebę intensyfikacji pracy z rodzinami dotkniętymi dziedzicznym bezrobociem (oraz chronicznie uchylającymi się od zatrudnienia), przemocą i alkoholizmem,
- potrzebę zwiększenia środków na pedagogizację i psychoedukację rodziców,
- konieczność poszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych, jako zdrowej formy spędzania czasu wolnego,
- dofinansowanie wycieczek szkolnych, wypoczynku letniego i zimowego, dożywiania oraz szerszej oferty form kształcenia dla dzieci z deficytami.

Charakterystyka poziomów intensywności problemu społecznego:

Zgodnie z założeniami projektu zaproponowano następujący podział nasilenia występowania problemu niepełnosprawności:

Poziom niski (1)

Rodzina z dzieckiem, w której zaburzone są funkcje rodziny, np. zaniedbywanie niektórych potrzeb dziecka (-ci), złe gospodarowanie budżetem domowym czy prowadzenia gospodarstwa domowego. Podejmuje współpracę/wykazuje aktywność/aktywnie przeciwdziała. Wymaga niewielkiego wsparcia ze strony służb społecznych.

Poziom średni (2)

Rodzina z dzieckiem, w której występuje niesamodzielność w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych o utrwalonych złych nawykach zarówno w sferze prowadzenia gospodarstwa domowego, jak i w kwestii wychowywania dzieci, relacji między członkami rodziny. Wymagająca znacznego wsparcia ze strony innych osób w przewyciężaniu napotkanych problemów opiekuńczo-wychowawczych. Pomoc osób trzecich pozwala na usamodzielnienie rodziny.

Poziom wysoki (3)

Rodzina z dzieckiem, w której występuje wiele problemów opiekuńczo-wychowawczych, w bardzo dużym stopniu niesamodzielna, wymagająca bardzo dużo pomocy ze strony osób trzecich), często pod nadzorem kuratora sądowego. Zagrożenie przejęcia dziecka(-ci) przez instytucje pieczy zastępczej. Nie podejmuje współpracy.

Prognoza i rekomendacje:

Mając na uwadze aktualne tendencje społeczne należy założyć, że do 2020 roku nadal problemem społecznym będzie rozpad rodzin i w konsekwencji obowiązek opieki na dziećmi pozbawionymi rodzin poprawnie spełniających swoje funkcje. Kryzys rodziny przekładający się na upośledzenie jej funkcji wychowawczych winien zmobilizować system pomocy społecznej do rozwoju pracy socjalnej oraz asystentury rodzin. Wzmacnianie rodziny wraz z rozwojem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego adresowanych do dzieci i młodzieży, winno przełożyć się na ograniczenie rozwoju zachowań patologicznych jak np. rozbojów czy prostytucji wśród młodzieży. Choć kwestia powyższa nie jest jeszcze dostatecznie diagnozowana w przypadku Radomia, to badania realizowane w innych miastach, pozwalają na założenie, że kwestia ta w najbliższych latach może także tutaj dynamicznie się rozwijać. Analizując kwestię przemocy w rodzinie, wydaje się, że o ile jej poziom nie będzie

w najbliższych latach wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków przemocy będzie ulegało ujawnieniu. W związku z powyższym instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy jak i poprzez stosowne programy psychologiczne jej sprawcom.

Bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanymi z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Wszelka pomoc w takim przypadku powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania własnych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych. W trosce o harmonijny rozwój dzieci i młodzieży podejmowane powinny być działania pomocowe w formach finansowych i rzeczowych kompensujące braki w zakresie edukacji, kultury, zagospodarowania czasu wolnego oraz potrzeb bytowych. W tego rodzaju działania powinien być wykorzystywany potencjał organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie Radomia.

Wyzwania:

- Wzrost roli aktywnych form pomocy, usług, programów profilaktyki w systemie pomocy dziecku i rodzinie;
- Deinstytucjonalizacja usług na rzecz dziecka i rodziny;
- Rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego;
- Rozwój współpracy samorządów z NGO w szczególności w formie zlecenia zadań własnych i zleconych z obszaru dziecka i rodziny organizacjom pozarządowym;
- Zmiana proporcji w udzielanych świadczeniach z form biernych głównie pieniężnych na formy aktywizujące rodzinę do samodzielności;
- Zapobieganie dysfunkcji i marginalizacji rodzin;
- Rozwój kompleksowego systemu instytucji pomocy społecznej, rynku pracy, edukacji i zdrowia na rzecz pomocy dziecku i rodzinie;
- Rozwijanie adekwatnych do potrzeb form wspierania rodzin wieloprotymowych.

Analiza SWOT:

Mocne strony

- ośrodki wsparcia zapewniające kompleksową i specjalistyczną pomoc rodzinie,
- różnorodność form pracy z rodziną (m.in. praca kontraktem socjalnym z rodziną dysfunkcyjną, wprowadzenie asystenta rodziny, praca z dziećmi i młodzieżą wyrównująca ich braki edukacyjne i szanse rozwoju, poradnictwo specjalistyczne, grupy wsparcia dla osób doświadczających przemocy, szkolenia rodzin) mające na celu wzmocnienie potencjału rodziny,
- tworzenie i realizowanie pilotażowych i innowacyjnych projektów przez MOPS, m.in. „Rodzina w remoncie”,
- pozyskiwanie źródeł finansowania z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej i Europejskiego Funduszu Społecznego na projekty wspierające rodziny niewydolne wychowawczo i w trudnej sytuacji materialnej,
- systematyczne i kompleksowe realizowanie polityki dożywiania najbiedniejszych rodzin i dzieci,
- kreowanie rodzinnej pieczy zastępczej poprzez m. in. tworzenie zawodowych rodzin zastępczych, zmniejszanie liczby miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej,
- wdrażanie aktywnych metod treningu samodzielności (Grupa Usamodzielniających się

Słabe strony

- niska motywacja beneficjentów pomocy społecznej do zmiany swojej sytuacji życiowej,
- niedostateczna liczba skoordynowanych działań na rzecz rodzin i dzieci,
- zbyt mała liczba działań w zakresie polityki prorodzinnej wykorzystujących zasoby instytucjonalne miasta (MOPS, NGO, placówki oświatowe, UM, Policja, Sąd),
- uzależnienie od alkoholu członków rodziny,
- wysokie koszty utrzymania mieszkania,
- niewystarczająca ilość placówek wsparcia dziennego.

Wychowanków, mieszkania chronione), ▪ realizacja Powiatowego „Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012 – 2014” oraz innych programów na rzecz rodziny, ▪ współpraca pracowników MOPS z pedagogami szkolnymi, Sądem i Policją, ▪ funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego ▪ realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2012 - 2014.	
Szanse	Zagrożenia
▪ zintegrowanie systemu wsparcia dziecka i rodziny, ▪ podejmowanie działań mających na celu zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu rodziny, ▪ promowanie dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie działań na rzecz pomocy dziecku i rodzinie, ▪ dostęp finansowania inicjatyw na rzecz rodzin i dzieci ze środków funduszy strukturalnych UE, ▪ podejmowanie działań przez władze lokalne na rzecz dziecka i rodziny, ▪ podejmowanie działań na rzecz rozwoju i odkrywania potencjału dzieci i młodzieży, ▪ dostępność do różnych form kształcenia dla dzieci z deficytami.	▪ postępujące rozluźnienie więzów rodzinnych, ▪ zmiany jakościowe dokonujące się w sposobie funkcjonowania rodzin (osłabianie i zanik więzi rodzinnych wynikające z wyjazdów zarobkowych za granicę), ▪ bierność klientów pomocy społecznej i zjawisko dziedziczenia biedy, uzależnienia od pomocy społecznej, ▪ zagrożenie bezdomnością osób i rodzin o niskich dochodach, ▪ wzrost liczby rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, ▪ wzrastająca liczba dzieci i młodzieży podejmujących zachowania ryzykowne, ▪ ukrywanie zjawiska przemocy

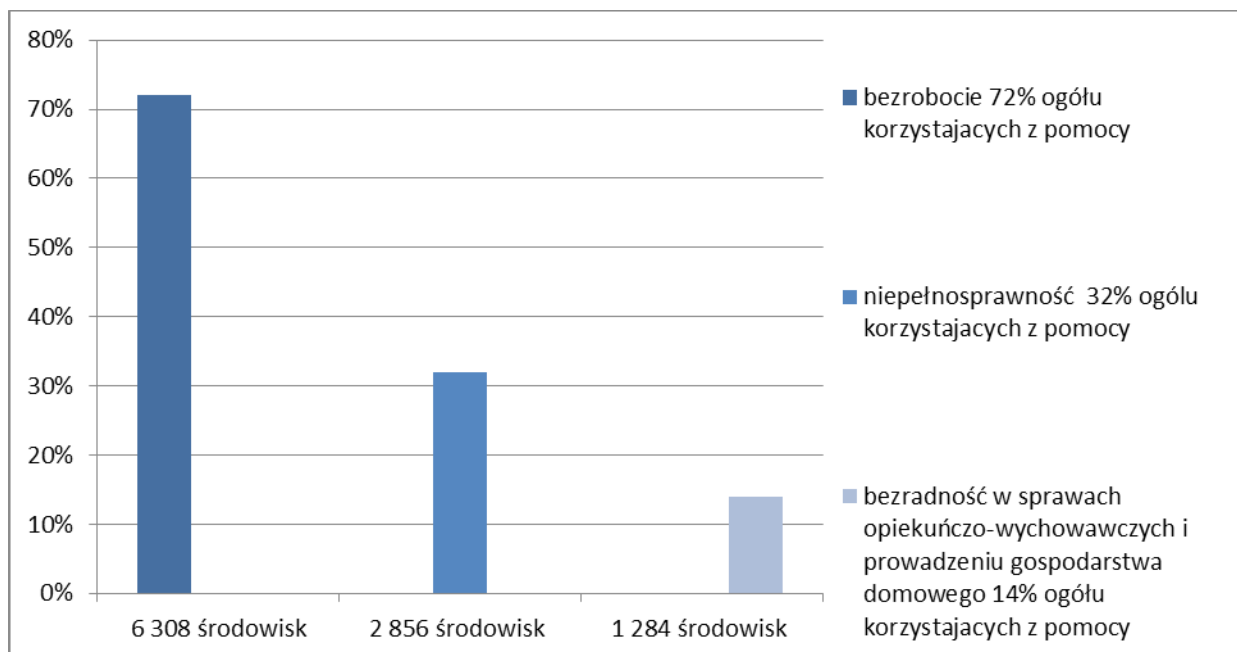
I.21 Szczególne uwarunkowania nasycenia problemami społecznymi

Zespół dokonujący analizy istniejących problemów społecznych Radomia korzystał z bazy danych, którymi dysponują: Wojewódzki Urząd Statystyczny, Urząd Miasta Radomia, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe oraz inne instytucje uczestniczące w rozwiązywaniu tych problemów. W celu dopełnienia wiedzy w tym zakresie uściślono wątpliwe kwestie z Zespołem ds. aktualizacji Strategii oraz przeprowadzono analizę SWOT.

Analiza realizowana na potrzeby niniejszego dokumentu wykazała, że w Radomiu występują problemy specyficzne dla obszarów metropolitalnych, w których obserwujemy skumulowanie różnorodnych kwestii społecznych na stosunkowo ograniczonym obszarze przestrzennym. Sytuacja ta powinna skłaniać planistów polityki społecznej do poszukiwań takich rozwiązań, by społeczność rozwijała się w sposób zrównoważony. Wymaga to znacznych nakładów finansowych na inwestowanie w kapitał społeczny. Szczegółowe diagnozy poszczególnych problemów społecznych zawarte są w gminnym programach (jednorocznych lub wieloletnich). W aktualizacji dokumentu strategicznego skoncentrowano się na najistotniejszych przesłankach poszczególnych kwestii społecznych, których rozpoznanie umożliwiło konstrukcję części programowej dokumentu.

Należy zauważyć, że wszelkie działania w zakresie polityki i pomocy społecznej mają ograniczony zasięg, a część mieszkańców nie podda się proponowanym działaniom lub nie przyjmie pomocy. Biorąc pod uwagę powyższe oraz wyniki diagnozy i zakres możliwości kompetencyjnych samorządu lokalnego, wynikający z regulacji prawnych, wskazano trzy najważniejsze obszary problemowe: bezrobocie, niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Wykres 11: Liczba środowisk korzystających z pomocy społecznej w 2012 roku z powodu następujących problemów:

Źródło: Sprawozdanie za 2012 rok MOPS w Radomiu

Powyższe dane jednoznacznie wskazują, że dominującym problemem utrudniającym lub uniemożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej jest bezrobocie. Cechą charakterystyczną radomskich bezrobotnych już kilkakrotnie wspomnianym w tym dokumencie jest niskie wykształcenie, które utrudnia znalezienie zatrudnienia. Dominującą grupą wśród osób bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne i bez prawa do zasiłku. Wskazane powyżej dane odzwierciedlają trudną sytuację na radomskim rynku pracy. Jak wynika z analizy oraz obserwacji problem bezrobocia rzadko występuje w odosobnieniu, najczęściej obok niego, jako przyczyna lub skutek pojawia się: ubóstwo, alkoholizm, przemoc, przestępczość, eurosieroctwo, bezdomność.

Na kolejnym miejscu problemów pojawiają się sprawy związane z niepełnosprawnością i długotrwałą chorobą. Osoby te borykają się z trudnościami finansowymi, związanymi z ponoszeniem wysokich kosztów leczenia oraz zakupu leków. Problemem osób niepełnosprawnych są trudności w uczestniczeniu w życiu społecznym, edukacyjnym i zawodowym. Struktura bezrobocia osób niepełnosprawnych w mieście Radomiu wynosi 1 341.²² Osoby niepełnosprawne są zdecydowanie gorzej wykształcone, co wynika z barier architektonicznych w szkołach, barier w komunikowaniu się, problemów związanych z dojazdem do miejsca kształcenia, wyposażeniem w sprzęt rehabilitacyjny oraz pomoce dydaktyczne.

W przypadku radomskich rodzin głównym problemem jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa

²² Informacje o stanie i strukturze bezrobocia w PUP w Radomiu w październiku 2013r.

domowego. Rodziny te, najczęściej w związku z trudnościami finansowymi, brakiem wzorców wychowawczych, niezaradnością życiową nie potrafią radzić sobie w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne zasoby i możliwości. Problemy opiekuńczo - wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży w instytucjonalnej pieczy zastępczej lub w placówkach resocjalizacyjnych. Formy oddziaływań w wymienionych obszarach problemowych wymagają prowadzenia aktywnej polityki społecznej.

V. Analiza SWOT

Planowanie strategiczne posiada też swoje specyficzne instrumenty z zakresu analizy strategicznej, które są wykorzystywane do konstrukcji diagnozy w strategii rozwiązywania problemów społecznych. Analiza SWOT stała się nieodłącznym elementem procedur zarządzania strategicznego w wielu sferach życia społecznego i gospodarczego oraz w różnych skalach przestrzennych. Najczęściej stosowana jest, jako synteza diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania i rozwoju jednostek terytorialnych. Celem analizy SWOT jest określenie i analiza czynników pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na rozwój miasta. Pozwala to wyodrębnić następujące grupy czynników, zjawisk i procesów: szanse – pozytywne zewnętrzne (zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju), zagrożenia – negatywne zewnętrzne (czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery), mocne strony – pozytywne wewnętrzne (atuty, walory miasta), słabe strony – negatywne wewnętrzne (zjawiska ograniczające możliwości rozwoju miasta).

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ współpraca władz samorządowych z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów z zakresu pomocy społecznej, bezrobocia, niepełnosprawności i edukacji, ▪ wykwalifikowana kadra instytucji i organizacji pracujących na rzecz mieszkańców miasta, ▪ dobra organizacja pracy jednostek organizacyjnych i administracji publicznej, ▪ wystarczająca do potrzeb liczba zatrudnionych pracowników merytorycznych w MOPS, ▪ umiejętność pozyskiwania środków zewnętrznych (gmina Miasta Radomia w latach 2007-2013 podpisała 99 umów o dofinansowanie realizacji projektów), ▪ doświadczenia w zakresie realizacji programów profilaktycznych,	▪ trudna sytuacja na rynku pracy, wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, ▪ bierna postawa świadczeniobiorców w rozwiązywaniu problemów życiowych, ▪ niedostateczne wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców, ▪ utrzymująca się ilość osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem, ▪ rosnące koszty utrzymania, ▪ niskie wykształcenie osób bezrobotnych, odpływ wykwalifikowanej kadry, ▪ ograniczone możliwości znalezienia pracy pomimo dodatkowych programów aktywizujących, ▪ brak wiedzy o dostępności do bazy danych o kompetencjach instytucji i organizacji świadczących pomoc

naprawczych, ▪ rozwinięte formy pomocy pozamaterialnej, ▪ doświadczenia w zakresie metod pracy z grupami i społecznościami lokalnymi — realizacja programu Centrum Aktywności Lokalnej, KIS, PAL, CIS, ▪ zaangażowanie się mieszkańców w działania wolontarystyczne oraz rozwój grup wsparcia dla różnej kategorii osób, ▪ różnorodność form wsparcia dla osób bezrobotnych proponowanych przez PUP, UM, MOPS, ▪ wysoki odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym, ▪ polityka preferencji dla małych i średnich przedsiębiorstw, ▪ korzystne położenie komunikacyjne miasta, ▪ różnorodna sieć szkół dostosowywana do zachodzących zmian demograficznych i potrzeb rynku pracy.	mieszkańcom miasta w zakresie rozwiązywania problemów, ▪ bariery architektoniczne i społeczne uniemożliwiające osobom niepełnosprawnym udział w życiu społecznym, ▪ niewystarczająca liczba lokali socjalnych, ▪ proces starzenia się ludności, ▪ mała liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
Szanse	Zagrożenia
▪ integracja środowisk lokalnych, ▪ możliwość skutecznego pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, ▪ aktywność społeczeństwa w podejmowaniu działalności gospodarczej oraz samozatrudnienia, ▪ współpraca władz samorządowych z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów z zakresu pomocy społecznej, osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, ▪ działania na rzecz aktywizacji osób z grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,	▪ dysfunkcje rodziny spowodowane przez migracje zarobkowe, zwiększająca się liczba rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, ▪ ukrywanie zjawiska przemocy domowej i rówieśniczej, ▪ bierna postawa osób niepełnosprawnych, nieaktywnych zawodowo, ▪ przestępczość i dysfunkcje społeczne, ▪ wielopropblemowość w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, ▪ narastanie zjawiska „wyuczonej bezradności”, ▪ niekorzystne dla samorządów

- szansa na powstanie nowych miejsc pracy - Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- upowszechnianie informacji dotyczących praw i problemów osób niepełnosprawnych,
- podnoszenie skuteczności działania służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, eliminowanie przyczyn i źródeł zagrożenia;
- budowanie zintegrowanego systemu wsparcia dziecka i rodziny, wspieranie rozwoju i promowanie rodzinnej pieczy zastępczej,
- podejmowanie działań mających na celu zapobieganie marginalizacji i wykluczaniu społecznemu rodzin oraz osób niepełnosprawnych,
- realizacja programów, projektów, szkoleń,
- wykorzystywanie istniejącej już infrastruktury społecznej,
- oferowanie dzieciom i młodzieży różnych form spędzania czasu wolnego,
- dostęp do nowoczesnych środków komunikowania się (Internet).

przepisy prawne zwiększające zobowiązania gminy wobec mieszkańców - bez pokrycia z budżetu państwa.

VI. Cele strategii

I.22 Cel główny

Cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasta Radomia na lata 2014-2020 wskazuje na trzy najważniejsze priorytety, na których zamierza skoncentrować lokalną politykę społeczną. Na szczególną uwagę zasługują rodziny niepełne, rodziny wielodzietne, rodziny z osobami niepełnosprawnymi - jako bardzo często żyjące na pograniczu ubóstwa. System pomocy społecznej i system świadczeń rodzinnych musi być szczególnie wyczulony na jej sytuację materialną oraz pojawiającą się w nich przemoc, uzależnienia, problemy opiekuńczo- wychowawcze. Bezpieczeństwo socjalne m. in. poprzez pracę, determinującą rozwój kapitału społecznego, wiąże w swoim obszarze znaczeniowym nie tylko konieczność rozwiązywania kwestii bezrobocia, minimalizację ubóstwa, dając podstawę bytu mieszkańcom Radomia, ale także aktywizację społeczności lokalnej, konieczność przygotowania jej uczestników do zatrudnienia w licznych obszarach wymagających zarówno wykształcenia wyższego jak i zawodowego. Aktywizacja zapewnia całej społeczności spójność, przeciwdziała ekskluzji społecznej prowadzącej do zupełnego zerwania naturalnych więzi we wspólnocie lokalnej. Przeciwdziałanie powstawaniu enklaw biedy, aktywizowanie osób w wieku senioralnym, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, winno być udziałem nie tylko instytucji miejskich, ale także współdziałających w tym obszarze organizacji pozarządowych.

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zmierza się nie tylko do łagodzenia skutków trudnej sytuacji bytowej klientów pomocy społecznej, lecz także do usuwania przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej. Realizacja strategii przewiduje współpracę- partnerstwo różnych instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej, a także instytucji działających w zakresie polityki społecznej.

Cele szczegółowe zdefiniowano w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy społeczne. W dalszej części dokumentu przedstawiono wskaźniki pomiaru realizacji tych celów oraz planowane działania z nimi związane.

I.23 Cele szczegółowe

Cel nr 1 - Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczenia społecznego			
Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
1. Bieżący monitoring sytuacji osób bezrobotnych, 2. Propagowanie idei przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych, 3. Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, 4. Harmonizacja rynku pracy poprzez rozwój metod i form współpracy PUP z przedsiębiorcami, 5. Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy, 6. Promowanie form zatrudnienia socjalnego realizowanego przez CIS i KIS oraz innych projektów dla osób zagrożonych i wykluczonych społecznie m.in. spółdzielnie socjalne i zatrudnienie wspierane.	Prewencyjne	- Zmniejszenie liczby bezrobotnych i korzystających ze świadczeń; - Zaspokojenie podstawowych potrzeb członków rodziny; - Wzrost poczucia bezpieczeństwa; - Nabycie umiejętności poszukiwania pracy; - Udział w projekcie KIS, CIS, Spółdzielnie Socjalne. - Podjęcie zatrudnienia-praca na umowę o pracę, staż / przygotowanie zawodowe, prace społecznie użyteczne.	- Liczba osób biorących udział w programach i projektach skierowanych do osób bezrobotnych, - Liczba osób biorących udział w szkoleniach dla osób bezrobotnych, - Liczba osób objętych pomocą z tytułu bezrobocia, - Liczba świadczeń przyznanych i wypłacanych zasiłków okresowego z powodu bezrobocia, - Liczba udzielonych porad przez doradcę zawodowego, psychologa, trenera (coacha),
- Realizacja i organizacja prac społecznie użytecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, - Udzielanie przedsiębiorcom wsparcia	Interwencyjne	Podniesienie kwalifikacji zawodowych ukończenie kursu/	

finansowego, w związku z tworzeniem miejsc pracy dla osób pozostających bez zatrudnienia, Udzielanie wsparcia i pomoc w aktywnym znalezieniu pracy poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe (doradca zawodowy, psycholog, coach).		szkolenia zawodowego- przekwalifikującego / kontynuowanie nauki. Zmniejszenie się problemów społecznych takich jak ubóstwo, bezdomność, przemoc itp.	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej, Liczba osób objętych zatrudnieniem wspieranym, Liczba osób objętych nowymi metodami pracy i programami/ projektami specjalnymi, Liczba imprez, festynów, Liczba zorganizowanych warsztatów i konferencji, kampanii.
Opracowanie programów i projektów promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, Aktywizacja bezrobotnych poprzez organizację różnorodnych form wsparcia wynikających z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, takich jak m. in.: staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia, refundację stanowiska pracy, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej, Podejmowanie działań w celu mobilizowania klientów do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielniania się - kontrakty socjalne, Inicjowanie oraz organizowanie kontaktów bezrobotnych z pracodawcami, Pomoc doradczo - konsultacyjna w zakresie możliwości ubiegania się o środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, Organizacja szkoleń przygotowujących	Aktywizacyjne		

merytorycznie osoby bezrobotne do prowadzenia własnej firmy, Udzielenie wsparcia finansowego osobom zamierzającym rozpocząć działalność gospodarczą, Rozszerzenie form zatrudnienia socjalnego realizowanego przez CIS i KIS oraz innych projektów dla osób zagrożonych i wykluczonych społecznie m. in. spółdzielnie socjalne i zatrudnienie wspierane.			
Cel nr 2 - Zintegrowany system wsparcia osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie form rehabilitacji i zatrudnienia zawodowego			
Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
Zwiększenie dostępności do edukacji dla osób niepełnosprawnych, Finansowe wspieranie wydarzeń integracyjnych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalnej dla osób starszych i niepełnosprawnych, Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach i wyjazdach rehabilitacyjnych, Likwidacja barier w komunikowaniu, technicznych i architektonicznych wg.	Prewencyjne	Poszerzenie dostępu osób niepełnosprawnych do życia społecznego, kulturalnego, rynku pracy i edukacji; Stworzenie funkcjonalnego oraz dostosowanego do potrzeb środowisk osób niepełnosprawnych systemu informacji.	1. Liczba osób objętych programami, 2. Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, 3. Liczba osób korzystających z poradnictwa, 4. Liczba osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej,

indywidualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej,		Umożliwienie zdobycia i utrzymania zatrudnienia oraz podniesienie poziomu kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych;	5. Liczba osób biorących udział w aktywizacji zawodowej,
1. Zapewnienie usług specjalistycznych, 2. Poprawa jakości świadczonych usług skierowanych do osób niepełnosprawnych, 3. Podnoszenie jakości usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 4. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych, 5. Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego wspierającego osoby starsze, niepełnosprawne i rodziny opiekujące się nimi, 6. Rozwój wolontariatu.	Interwencyjne	Większa samodzielność i niezależność osób niepełnosprawnych; Powstawanie lokalnych programów w zakresie likwidacji barier architektonicznych,; Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych; Wzrost świadomości o przysługujących osobom z niepełnosprawnością prawach i obowiązkach;	6. Liczba osób objętych pomocą wolontarystyczną 7. Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie, 8. Liczba uczestników WTZ, 9. Liczba osób objęta usługami specjalistycznymi.
1. Opracowanie programów i projektów aktywizujących osoby niepełnosprawne, 2. Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, 3. Realizacja projektów i programów na rzecz osób niepełnosprawnych nieaktywnych zawodowo, 4. Organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy na rzecz bezrobotnych niepełnosprawnych oraz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu,	Aktywizacyjne	Wzrost nowych form aktywności w działaniu na rzecz osób z niepełnosprawnością; Upowszechnienie wizerunku osób z niepełnosprawnością, jako pełnoprawnych członków	

5. Wsparcie finansowe pracodawców tworzących miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych figurujących w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy, 6. Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, 7. Prowadzenie działań z zakresu aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez realizację projektów finansowanych z Unii Europejskiej, 8. Dofinansowanie do tworzenia placówek wspierających osoby niepełnosprawne, 9. Organizacja wydarzeń kulturalno-oświatowych dostępnych dla osób starszych i niepełnosprawnych.		społeczności lokalnej;	
<i>Cel 3 - Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>			
Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
Organizowanie kampanii oraz innych akcji w celu propagowania zdrowego stylu życia, Kształcenie młodzieżowych liderów promocji zdrowia i wspieranie edukacji rówieśniczej, Stymulowanie aktywności twórczej, rozbudzanie aspiracji edukacyjnych młodzieży,	Prewencyjne	1. Wypracowanie modelu współpracy specjalistów i instytucji w zakresie pomocy rodzinie, a przede wszystkim pomocy rodzinie w kryzysie; 2. Nabycie umiejętności	1. Liczba realizowanych programów i projektów skierowanych do rodzin, 2. Liczba rodzin objętych świadczeniami z pomocy

Promocja i realizacja programów profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do rodziców i dzieci, ich rozwój i wzbogacanie. Współpraca z podmiotami pracującymi na rzecz rodziny w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny, Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją, Promocja idei rodzinnej pieczy zastępczej.		dokonywania konstruktywnych wyborów, które będą służyły bezpieczeństwu dzieci i ich prawidłowemu rozwojowi; 3. Wzmocnienie samodzielności w radzeniu sobie w życiu; 4. Wzmocnienie postawy świadomego rodzicielstwa; 5. Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych lub placówkach;	społecznej, 3. Liczba szkoleń, warsztatów skierowanych do rodzin, 4. Liczba rodzin korzystających z grup wsparcia, 5. Liczba rodzin korzystających z poradnictwa, 6. Liczba dzieci biorąca udział w formach zorganizowanego wypoczynku,
Systematyczna praca socjalna z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo – wychowawcze i prowadzeniu gospodarstwa domowego, Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez asystenta rodziny, Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia, Świadczenie pomocy społecznej rodzinom, żyjącym w trudnych warunkach materialnych, Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla rodzin.	Interwencyjne	6. Zmniejszenie uzależnienia, przestępczości; 7. Wzrost aktywności zawodowej rodziców; 8. Aktywni zawodowo rodzice. 9. Wzrost aktywności ruchowej, kulturalnej, rekreacyjnej u dzieci i młodzieży.	7. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, 8. Liczba rodzin korzystających z ośrodków wsparcia dziennego, 9. Liczba organizowanych imprez skierowanych do rodzin, 10. Liczba osób z rodziny korzystająca z porad, 11. Liczba dzieci korzystających z dożywiania.
Tworzenie i wdrażanie programów na rzecz wspierania rodziny,	Aktywizacyjne		

- Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną (organizowanie imprez, festynów), - Realizacja programów terapeutycznych i psychoedukacyjnych, skierowanych do rodziców i dzieci, - Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwój placówek wsparcia dziennego oraz sport, rekreację i kulturę, - Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych, - Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zajęcia wyrównawcze i pozalekcyjne, - Współpraca z jednostkami organizacyjnymi w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej.			

I.24 Szczegółowe wskaźniki

Cel nr 1 - <i>Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym</i>		
Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
Liczba osób biorących udział w programach i projektach skierowanych do osób bezrobotnych,	Wartość bazowa – punkt startowy strategii oraz źródło danych,	Mierzona będzie wskaźnikami powstałego produktu, rezultatu
Liczba osób biorących udział w szkoleniach dla osób bezrobotnych,		
Liczba osób objętych pomocą z tytułu bezrobocia,		

Liczba świadczeń przyznanych i wypłacanych zasiłków okresowego z powodu bezrobocia, Liczba udzielonych porad przez doradcę zawodowego, psychologa, trenera (coacha), Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej, Liczba osób objętych zatrudnieniem wspieranym, Liczba osób objętych nowymi metodami pracy i programami/projektami socjalnymi, Liczba imprez, festynów, Liczba zorganizowanych warsztatów i konferencji, kampanii.	(72%) ogółu korzystających z pomocy społecznej.	i oddziaływania.
Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru: – Listy obecności, – Wydane dyplomy/ certyfikaty, – Podpisane deklaracje uczestnictwa, – Wywiady z uczestnikami; – Ankiety dla odbiorców działań (uczestników pracodawców), – Sprawozdania z działalności i inne dane administracyjne, – Dane statystyczne: WUP, PUP, GUS. Częstotliwość pomiaru: co 12 miesięcy		
Cel nr 2 - Zmniejszenie skali i natężenia problemów społecznych wśród rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i		

młodzieży		
Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
1. Liczba osób objętych programami, 2. Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, 3. Liczba osób korzystających z poradnictwa, 4. Liczba osób objętych świadczeniami z pomocy społecznej, 5. Liczba osób biorących udział w aktywizacji zawodowej, 6. Liczba osób objętych pomocą wolontarystyczną, 7. Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganie, 8. Liczba uczestników WTZ, 9. Liczba osób objęta usługami specjalistycznymi.	Wartość bazowa – punkt startowy strategii oraz źródło danych, 32% ogółu korzystających z pomocy społecznej.	Mierzona będzie wskaźnikami powstałego produktu, rezultatu i oddziaływania.
Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru: – Lista uczestników projektów, programów, – Liczba programów, projektów skierowanych do osób niepełnosprawnych, – Deklaracje uczestników, – Uzyskane zaświadczenia, dyplomy, – Dane statystyczne z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, organizacji pozarządowych (NGO), – Liczba przeprowadzonych inicjatyw integracyjnych, – Ankiety, wywiady,		

- Liczba organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Liczba udzielonych świadczeń,
- Liczba programów telewizyjnych i radiowych,
- Liczba turnusów rehabilitacyjnych
- Ilość biuletynów wydanych na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Nakład ulotek, informatorów,
- Liczba rozwiązań poprawiających komunikację z osobami niepełnosprawnymi, liczba szkoleń poświęconych realizacji praw osób niepełnosprawnych.

Częstotliwość pomiaru: co 12 miesięcy

Cel nr 3 - Zmniejszenie dysfunkcji rodzin poprzez rozwój zintegrowanego systemu przeciwdziałania uzależnieniom

Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
- Liczba realizowanych programów i projektów skierowanych do rodzin, - Liczba rodzin objętych świadczeniami z pomocy społecznej, - Liczba szkoleń, warsztatów skierowanych do rodzin, - Liczba rodzin korzystających z grup wsparcia, - Liczba rodzin korzystających z poradnictwa, - Liczba dzieci biorąca udział w formach zorganizowanego wypoczynku,	Wartość bazowa – punkt startowy strategii oraz źródło danych, 14% ogółu korzystających z różnych form pomocy	Mierzona będzie wskaźnikami powstałego produktu, rezultatu i oddziaływania.

Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, Liczba rodzin korzystających z ośrodków wsparcia dziennego, Liczba organizowanych imprez skierowanych do rodzin, Liczba osób z rodziny korzystająca z porad, Liczba dzieci korzystających z dożywiania.	społecznej.	
Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru: – Lista uczestników programów, projektów, warsztatów, – Ilość przyznanych świadczeń, – Wartość udzielonych świadczeń; – Ilość spotkań grup wsparcia, – Ilość zorganizowanych form wypoczynku, – Częstotliwość i okres korzystania z systemu pomocy społecznej, – Ilość zatrudnionych asystentów rodziny, – Ilość udzielonych porad, – Ilość rodzin, które osiągnęły poprawę w funkcjonowaniu, – Ilość organizowanych imprez, festynów. <i>Częstotliwość pomiaru: co 12 miesięcy</i>		

VII. Harmonogram

Cel i działanie	Okres realizacji	2	2	2	2	2	2	2	Realizatorzy
		0	0	0	0	0	0	0	
		1	1	1	1	1	1	2	
		4	5	6	7	8	9	0	
<i>Cel nr 1 - Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i przeciwdziałanie zjawisku ich wykluczenia społecznego</i>									
Działania opisane przy celu nr 1.	7 lat	■	■	■	■	■	■	■	▪ PUP, ▪ placówki oświatowe, ▪ MOPS, KIS, CIS, ▪ WUP- Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, ▪ podmioty ekonomii społecznej, ▪ NGO.
<i>Cel nr 2 - Zintegrowany system wsparcia osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie form rehabilitacji i zatrudnienia zawodowego</i>									
Działania opisane przy celu nr 2.	7 lat	■	■	■	■	■	■	■	▪ MOPS, ▪ PFRON, ▪ NGO, ▪ ŚDS, ▪ UM, ▪ PUP, ▪ WTZ,

									▪ placówki oświatowe, ▪ służba zdrowia, ▪ podmioty ekonomii społecznej
<i>Cel nr 3 - Zmniejszenie dysfunkcji rodzin poprzez rozwój zintegrowanego systemu przeciwdziałania uzależnieniom</i>									
Działania opisane przy celu nr 3.	7 lat	■	■	■	■	■	■	■	▪ MOPS, ▪ Rodzinne placówki opiekuńczo-wychowawcze, ▪ placówki edukacyjne, kulturalne i sportowe, ▪ Poradnie Psychologiczno -Pedagogiczne, ▪ Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Policja, ▪ UM, ▪ GKRPA, ▪ sądownictwo, ▪ służba zdrowia, ▪ Zespół Interdyscyplinarny,

VIII. System wdrażania strategii

Aby narzędzie jakim jest SRPS mogło określane być mianem skutecznego – musi być logistycznie wdrażane w otoczenie. Nie jest możliwe bowiem, aby wdrażanie dokumentu uwieńczone zostało sukcesem bez wcześniejszego podziału prac ze szczególnym uwzględnieniem wyznaczenia osoby na miejsce lidera, która będzie pracowała nad komunikacją i motywacją oraz kształtowała system pomocy w realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

- 📁 ① Koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie Ośrodek Pomocy Społecznej.
- 📄 ① Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w pewne narzędzia docelowo, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów SRPS.

IX. Monitoring

I.25 Termin okresowego przeglądu:

Raz do roku.

I.26 Zadania związane z przeglądem:

Proces monitoringu wdrażania strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z jej założeniami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w strategii odnoszące się do poszczególnych celów szczegółowych. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników bazowych obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Wskaźnik kontekstowy może być stosowany w kategorii wysokiego ryzyka socjalnego w sytuacji nie zidentyfikowania konkretnej grupy docelowej.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UM, Komendy Policji, PUP, ze sprawozdań MOPS, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz NGO. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku zmiany regulacji prawnych, bądź też narastanie niektórych problemów społecznych.

Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez MOPS **w formie raportów rocznych**. Raport roczny może zawierać również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb. Monitoring będzie dokonywany w trakcie prac nad rocznym raportem z wdrażania strategii, który będzie corocznie **przekazany Prezydentowi Miasta Radomia**. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii.

I.27 Zarządzanie ryzykiem:

Cel 1 - Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania:
– Bieżący monitoring sytuacji osób bezrobotnych, – Propagowanie idei przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych, – Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, – Harmonizacja rynku pracy poprzez rozwój metod i form współpracy PUP z przedsiębiorcami, – Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy, – Promowanie form zatrudnienia socjalnego realizowanego przez CIS i KIS oraz innych projektów dla osób zagrożonych i wykluczonych społecznie m.in. spółdzielnie socjalne i zatrudnienie wspierane. – Realizacja i organizacja prac społecznie użytecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, – Udzielanie przedsiębiorcom wsparcia finansowego, w związku z tworzeniem miejsc pracy dla osób pozostających bez zatrudnienia, – Udzielanie wsparcia i pomoc w aktywnym znalezieniu pracy poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe (doradca zawodowy, psycholog, coach), – Opracowanie programów i projektów promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, – Aktywizacja bezrobotnych poprzez	<u><i>Opis ryzyka:</i></u> – Brak zabezpieczenia odpowiednich środków w budżecie UM, MOPS, – Ryzyko zewnętrzne (np. uwarunkowania prawno-systemowe, zmiana kryteriów dochodowych, zamrożenie środków finansowych, kryzys gospodarczy). – Ryzyko zasobów ludzkich np. (np. jakość wykonywanej pracy ze względu na nadmiar zadań przyporządkowanych poszczególnym pracownikom, wypalenie zawodowe), – Brak wystarczającej motywacji beneficjentów do udziału w programach, projektach, szkoleniach, brak dodatkowych miejsc pracy, niedostosowane szkolenia zawodowe do zapotrzebowania na rynku pracy. <u><i>Sposób przeciwdziałania:</i></u> – Prawidłowość gospodarki finansowej, budżetowej i sprawozdawczej, – Skuteczność i efektywność działania, – Przestrzeganie trybu administracyjnego - kodeksu postępowania administracyjnego, – Wiarygodność sprawozdań – sprawozdawczość statystyczna i finansowa uwzględniająca zasadę zgodności danych, prowadzona terminowo w oparciu o rzetelnie prowadzoną rachunkowość i bieżącym prowadzeniu ksiąg rachunkowych, przepływ informacji, – Współpraca wszystkich jednostek działających na rzecz SRPS, – Wsparcie superwizyjne, dobór beneficjentów do poszczególnych działań.

organizację różnorodnych form wsparcia wynikających z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, takich jak m. in.: staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, szkolenia, refundację stanowiska pracy, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej,

- Podejmowanie działań w celu mobilizowania klientów do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielniania się - kontrakty socjalne,
- Inicjowanie oraz organizowanie kontaktów bezrobotnych z pracodawcami,
- Pomoc doradczo - konsultacyjna w zakresie możliwości ubiegania się o środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- Organizacja szkoleń przygotowujących merytorycznie osoby bezrobotne do prowadzenia własnej firmy,
- Udzielenie wsparcia finansowego osobom zamierzającym rozpocząć działalność gospodarczą,
- Rozszerzenie form zatrudnienia socjalnego realizowanego przez CIS i KIS oraz innych projektów dla osób zagrożonych i wykluczonych społecznie m. in. spółdzielnie socjalne i zatrudnienie wspierane.

Cel 2 - Zintegrowany system wsparcia osób niepełnosprawnych oraz rozwijanie form rehabilitacji i zatrudnienia zawodowego

Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania:
– Zwiększenie dostępności do edukacji dla osób niepełnosprawnych, – Finansowe wspieranie wydarzeń integracyjnych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalnej dla osób starszych i niepełnosprawnych, – Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach i wyjazdach rehabilitacyjnych, – Likwidacja barier w komunikowaniu, technicznych i architektonicznych wg indywidualnych potrzeb osoby niepełnosprawnej, – Zapewnienie usług specjalistycznych, – Poprawa jakości świadczonych usług skierowanych do osób niepełnosprawnych, – Podnoszenie jakości usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, – Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych, – Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego wspierającego osoby starsze, niepełnosprawne i rodziny opiekujące się nimi, – Rozwój wolontariatu. – Opracowanie programów i projektów aktywizujących osoby niepełnosprawne, – Realizacja zadań z zakresu rehabilitacji	<u>Opis ryzyka:</u> – Brak zabezpieczenia odpowiednich środków w budżecie UM, MOPS, – Ryzyko zewnętrzne (np. uwarunkowania prawno-systemowe, zmiana kryteriów dochodowych, zamrożenie środków finansowych, kryzys gospodarczy). – Ryzyko zasobów ludzkich (np. jakość wykonywanej pracy ze względu na nadmiar zadań przyporządkowanych poszczególnym pracownikom, wypalenie zawodowe), – Brak wystarczającej motywacji beneficjentów do udziału w programach, projektach, szkoleniach, duży stopień niepełnosprawności, jako bariera do uczestniczenia w proponowanych formach wsparcia. <u>Sposób przeciwdziałania:</u> – Prawidłowość gospodarki finansowej, budżetowej i sprawozdawczej, – Skuteczność i efektywność działania, – Przestrzeganie trybu administracyjnego z kodeksu postępowania administracyjnego, – Wiarygodność sprawozdań – sprawozdawczość statystyczna i finansowa uwzględniająca zasadę zgodności danych, prowadzona terminowo w oparciu o rzetelnie prowadzoną rachunkowość i bieżącym prowadzeniu ksiąg rachunkowych, przepływ informacji, – Współpraca wszystkich jednostek działających na rzecz SRPS, – Wsparcie superwizyjne, dobór beneficjentów do poszczególnych działań.

zawodowej osób niepełnosprawnych, – Realizacja projektów i programów na rzecz osób niepełnosprawnych nieaktywnych zawodowo, – Organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy na rzecz bezrobotnych niepełnosprawnych oraz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy nie pozostających w zatrudnieniu, – Wsparcie finansowe pracodawców tworzących miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych figurujących w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy, – Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, – Prowadzenie działań z zakresu aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez realizację projektów finansowanych z Unii Europejskiej, – Dofinansowanie do tworzenia placówek wspierających osoby niepełnosprawne, – Organizacja wydarzeń kulturalno-oświatowych dostępnych dla osób starszych i niepełnosprawnych.	
<i>Cel 3 - Zbudowanie systemu działań wspomagających funkcjonowanie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym</i>	
Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania:
– Organizowanie kampanii oraz innych akcji w celu propagowania zdrowego stylu życia, – Kształcenie młodzieżowych liderów	<u>Opis ryzyka:</u> – Brak zabezpieczenia odpowiednich środków

promocji zdrowia i wspieranie edukacji rówieśniczej, – Stymulowanie aktywności twórczej, rozbudzanie aspiracji edukacyjnych młodzieży, – Promocja i realizacja programów profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do rodziców i dzieci, ich rozwój i wzbogacanie. – Współpraca z podmiotami pracującymi na rzecz rodziny w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny, – Współpraca ze szkołami w zakresie diagnozowania potrzeb dzieci i młodzieży zagrożonych marginalizacją, – Promocja idei rodzinnej pieczy zastępczej, – Systematyczna praca socjalna z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo – wychowawcze i prowadzeniu gospodarstwa domowego, – Wspieranie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez asystenta rodziny, – Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia, – Świadczenie pomocy społecznej rodzinom, żyjącym w trudnych warunkach materialnych, – Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych dla rodzin,	w budżecie UM, MOPS, – Ryzyko zewnętrzne (np. uwarunkowania prawno-systemowe, zmiana kryteriów dochodowych, zamrożenie środków finansowych, kryzys gospodarczy. – Ryzyko zasobów ludzkich (np. jakość wykonywanej pracy ze względu na nadmiar zadań przyporządkowanych poszczególnym pracownikom, wypalenie zawodowe), – Brak wystarczającej motywacji beneficjentów do udziału w programach, projektach, szkoleniach, brak motywacji u beneficjentów do zmiany swojej sytuacji życiowej - wyuczona bezradność, brak lub niedostateczna umiejętność racjonalnego gospodarowania budżetem; – Zaburzona hierarchia potrzeb; <i>Sposób przeciwdziałania:</i> – Prawdliwość gospodarki finansowej, budżetowej i sprawozdawczej, skuteczność i efektywność działania, – Przestrzeganie trybu administracyjnego - kodeksu postępowania administracyjnego, – Wiarygodność sprawozdań – sprawozdawczość statystyczna i finansowa uwzględniająca zasadę zgodności danych, – Prowadzona terminowo w oparciu o rzetelnie prowadzoną rachunkowość i bieżącym prowadzeniu ksiąg rachunkowych, przepływ informacji, współpraca wszystkich jednostek działających na rzecz SRPS, – Wsparcie superwizyjne, dobór beneficjentów do poszczególnych działań.

– Tworzenie i wdrażanie programów na rzecz wspierania rodziny, – Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną (organizowanie imprez, festynów), – Realizacja programów terapeutycznych i psychoedukacyjnych, skierowanych do rodziców i dzieci, – Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwój placówek wsparcia dziennego oraz sport, rekreację i kulturę, – Organizacja wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin ubogich i dysfunkcyjnych, – Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zajęcia wyrównawcze i pozalekcyjne, – Współpraca z jednostkami organizacyjnymi w celu powrotu dziecka do rodziny biologicznej.	

X. Ewaluacja

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości strategii. Uzyskane informacje będą przydatne dla planowania rozwoju skutecznego realizacji aktualnie przeprowadzanego programu. Ewaluacja musi także odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej. W wąskim aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii, rozwiązywanie problemów (wyzwań przyjętych w strategii).

Zakres ewaluacji:	• Ewaluacji podlegać będzie: • Materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen, • Ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności wewnętrznej (interwencja publiczna i jej efekty wraz z kontekstem społeczno-ekonomicznym).
Sposób ewaluacji:	• Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych oraz osiągniętych efektów dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.
Narzędzia ewaluacji:	• Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem: • technik ilościowych (np.: koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług), • technik jakościowych (ankiety, obserwacje, opinie, dyskusje, kwestionariusze raporty).
Czas / Okres ewaluacji:	• Raz do roku, Może być też zastosowana punktowo przed rozpoczęciem realizacji interwencji publicznej, w trakcie i po zakończeniu.

Wnioski końcowe

Organizacja systemu pomocy społecznej w mieście Radomiu jest dostosowana do potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. Cele szczegółowe i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem. W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na:

- wzmocnienie postaw aktywności zawodowej,
- wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej,
- partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu reintegracji społecznej i zawodowej osób/ rodzin z problemami społecznymi.

Zapisy zawarte w strategii realizowane będą zgodnie z wymienionymi działaniami i w zależności od pozyskanych środków finansowych. Strategia jest dokumentem otwartym. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców Radomia i wymogami prawa. Zgodnie z celem głównym niniejszej strategii, jej realizacja powinna przyczynić się do poprawy jakości życia wszystkich mieszkańców Gminy Miasta Radomia, ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Koordynatorem Strategii jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu.

Wykaz skrótów użytych w Strategii:

– BDL	Bank Danych Lokalnych GUS
– CAL	Centrum Aktywności Społecznej
– CIS	Centrum Integracji Społecznej
– EFS	Europejski Fundusz Społeczny
– GUS	Główny Urząd Statystyczny
– KIS	Klub Integracji Społecznej
– MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Radomiu
– MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
– MZDiK	Miejski Zarząd Dróg i Komunikacji w Radomiu
– NGO	Organizacje Pozarządowe.
– PAL	Program Aktywności Lokalnej
– PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
– PUP	Powiatowy Urząd Pracy
– UE	Unia Europejska
– UM	Urząd Miejski w Radomiu
– WTZ	Warsztat Terapii Zajęciowej
– WZiPS	Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej UM Radomia
– ZI	Zespół Interdyscyplinarny